

LIDOVÉ NOVINY

120

LET V DOBRÉ
SPOLEČNOSTI

OCHRANA OSOBNOSTÍ V INTERNETOVÉM VĚKU

Sborník textů z právnické konference
na Fakultě sociálních studií MU v Brně

KVĚTEN 2013

PŘÍBĚH LIDOVÝCH NOVIN

V letošním roce si připomeneme 120. výročí založení deníku, jenž se stal institucí, která formovala ducha českého národa.

Lidové noviny byly od počátku novinami osobností. Mezi jejich redaktory a pravidelné přispěvatele patřili takoví velikáni české kultury jako bratři Čapkové, Leoš Janáček, Fráňa Šrámek, Karel Poláček, Ferdinand Peroutka, Egon Erwin Kisch nebo Václav Černý.

Když v druhé polovině 80. let připravovala skupina disidentů vydávání nezávislého deníku, sáhla skoro automaticky po titulu Lidové noviny. Jak vzpomínal jeden z otců zakladatelů obnoveného listu Rudolf Zeman: „Lidové noviny tehdy byly v povědomí nejen starší generace, ale i nás, kteří jsme v té době byli generací střední.“

Lidové noviny zejména v době první republiky patřily k tomu nejlepšimu, co se na českém novinovém trhu kdy objevilo. Vývoj od nesmělých brněnských počátků k prestižnímu celostátnímu deníku české kulturní a politické elity však nebyl zcela přímočarý. Lidové noviny, jejichž první číslo vyšlo 16. prosince 1893, začínaly jako lokální list zastupující zájmy Moravské lidové strany. Pozvolná proměna deníku začala až po roce 1904, kdy z Prahy přišel vzdělaný a energický novinář Arnošt Heinrich, jehož vize našly podporu u majitele listu Adolfa Stránského.

Heinrichovou zásluhou začali s listem postupně spolupracovat uznávaní literáti Viktor Dyk, Karel Toman, Antonín Sova, Fráňa Šrámek, S. K. Neumann a Rudolf Těsnohlídek. Redakční kruh posílil také nadaný novinář Hugo Vavrečka, autor vtípné satiry na monarchii František Lelíček ve službách Sherlocka Holmesa, nebo básník a karikaturista evropské úrovně František Gellner. Impulzivní Heinrich ale po sporech s šéfredaktorem Štěchovským počátkem roku 1909 redakci opustil, aby se do ní v září 1910 vrátil a získal lepší pozici vedoucího redaktora. Brzy navíc přivedl dalšího přítele ze studií, kterým byl spisovatel a dramatik Jiří Mahen. Ten v novinách rozvinul fejetonistickou tvorbu, která byla čtenáři velmi žádána.

První světová válka

List referoval i o krvavém dění na Balkáně, jež se v letech 1912-1913 stalo předzvěstí tzv. velké války. Těsnohlídek

psal reportáže ze Srbska a severní Albánie, Vavrečka působil na bulharsko-turecké frontě. Vypuknutí světové války zasáhlo redakci velmi citelně. Už v prvních válečných dnech musel narukovat Gellner a krátce po něm dalších pět redaktorů. Do armády byli povoláni Neumann a později i Heinrich. Heinrich s Neumannem se z války vrátili, František Gellner byl prohlášen za nezvěstného v září 1914 na haličské frontě.

Lidové noviny se po celou válku snažily nepodléhat oficiální válečné propagandě, proto bylo v březnu 1915 jejich vydávání na dva týdny zastaveno. Heinrich udržoval po návratu z armády spojení s protirakouskou organizací Maffie a od roku 1917 redakce přebírala informace velkých anglických, francouzských a italských novin. Na sklonku války proto získal pověst snad jediného nezávislého českého deníku.

V Československé republice

První Československá republika se stala dobou

vrcholné úrovně Lidových novin. V Lidovkách pracovaly velké osobnosti české literatury, jejichž práci externě doplňovali odborníci z univerzitního prostředí. Můžeme proto konstatovat, že s listem byla úzce spojena česká duchovní elita. Z našeho dnešního tisku se bohužel téměř vytratilo zveřejňování literárních žánrů, jež nepochybně přispívá ke kultivaci společnosti. Fejetony, básně, povídky a romány na pokračování (například Karel Čapek zveřejnil v Lidovkách hned několik svých knih) přitom nebyly pouze specialitou Lidovek. Ty se od ostatních velkých českých deníků (Národní politika, České slovo, Rudé právo) - kromě už uvedeného perfektního zahraničního zpravodajství - odlišovaly zejména elitním okruhem literátů a kvalifikovaných odborníků, kteří pro list pracovali. V Praze byli zaměstnáni bratři Karel a Josef Čapkové a Eduard Bass. V listu zveřejňovali své literární práce Karel Poláček, František Langer a Jaromír John. Práci brněnské redakce posilovali univerzitní profesoři literární vědec Arne Novák, právní expert František Weyr nebo biolog Vladimír Úlehla. Pro vzhled novin nabylo velké důležitosti angažování malíře a grafika Eduarda Miléna. Ten usiloval o harmonii tištěného slova, kreseb a fotografií. Výtvarnou

častí listu přitom spoluvytvářeli další umělci - zejména Josef Čapek, Hugo Boettinger, Zdeněk Kratochvíl nebo Ondřej Sekora.

Po Heinrichově smrti v květnu 1933 se řízení vydavatelství postupně přemísťovalo do Prahy. Eduard Bass, nový šéfredaktor, se sice na přání Jaroslava Stránského na pár měsíců přestěhoval do Brna, avšak doma byl v Praze, což musel Stránský uznat. V pražské redakci se také začali prosazovat vynikající novináři, spisovatelé a odborníci, jakými byli Ferdinand Peroutka, Hubert Ripka, Karel Poláček, Václav Černý, Jiří Hejda, Ivo Ducháček nebo Emanuel Moravec. Brněnská redakce byla řízena Františkem Šelepou, osobnostmi tu byli zejména nadaní literáři Valenta a Golombek. K posílení jejich práce byl povolán Ivan Herben, jenž se v posledních letech republiky stal šéfredaktorem pracoviště v České ulici.

Lidové noviny patřily v rámci českého tisku k hlavním obráncům suverenity Československa, jejich majitel Jaroslav Stránský a další osobnosti vydavatelství náleželi do takzvaného válečného tábora, který odmítal kapitulaci před nacistickým Německem.

Noviny za protektorátu

Ovzduší druhé republiky, válka a okupace nenávratně změnila prostředí prestižního českého listu. O Vánocích 1938

náhle zemřel Karel Čapek, v koncentracích a na popravích zahynuli jeho bratr Josef, Karel Poláček, Karel Zdeněk Klíma i redaktor, blízký přítel Ferdinanda Peroutky a odbojář Zdeněk Bořek Dohalský. Z koncentráků se po osvobození vrátili Ferdinand Peroutka a Ivan Herben, zvláště Peroutka výrazně přispěl k udržení poválečné kontinuity novin a jejich demokratického profilu.

Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava vycházely Lidové noviny s podtitulem List Národního souručenství, a to až do 14. března 1942. Pozici šéfredaktora zastával od roku 1941 Leopold Zeman, jenž byl po osvobození odsouzen za kolaboraci. Brněnská větev redakce se snažila i v krajně nepříznivých podmínkách posílovat národní sebevědomí čtenářů. Svědčí o tom například stížnost Úřadovny říšského protektora ze srpna 1939. **Okupanti s nelibostí nesli, že se v listu „velmi často objevují stará pojmenování ulic a náměstí, přičemž se opomíjejí nová německá pojmenování“.**

Poválečný zánik

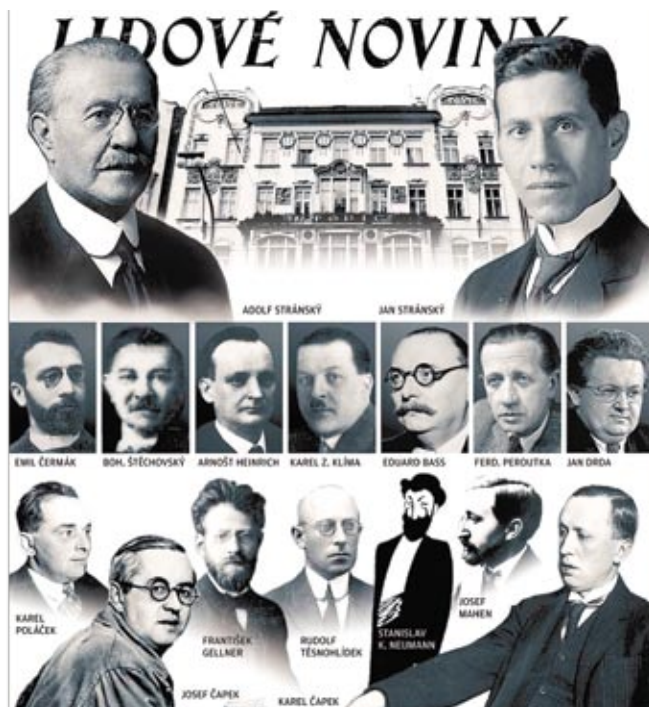
Po osvobození byl na nátlak komunistů změněn název listu na Svobodné noviny, krátce po únorovém převratu se stal novým vydavatelem Syndikát českých spisovatelů. O oblíbě původního názvu listu svědčí fakt, že se komunisté rozhodli vrátit se k označení Lidové noviny, které obnovili v květnu 1948. Symbolem této etapy Lidovek se

stal novinář Jan Drda, jenž rychle stoupal po schůdkách komunistického piedestalu.

Na fasádách domů na České 6 v Brně a na Národní 9 v Praze dodnes chybí pamětní desky, které by působení Lidových novin připomínaly. Jistě by zde měly být umístěny, protože zde nesídila jen redakce jednoho významného listu, ale přímo instituce, která formovala ducha českého národa, zejména jeho inteligenci. Státotvorné a demokratické postoje zastávali majitelé a členové redakce v době sklonku Rakouska-Uherska, za první republiky, německé okupace i v krátkém svobodném období po druhé světové válce.

Kráčeno,
text vyšel v příloze Orientace
19. 1. 2013

Autor:
MIROSLAV JEŘÁBEK
historik

KONFERENCE „OCHRANA OSOBNOSTI V INTERNETOVÉM VĚKU“ NA FAKULTĚ SOCIÁLNÍCH STUDIÍ MU V BRNĚ 15. KVĚTNA 2013

I.

ČESKO-SLOVENSKÝ PANEL O ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH SPORECH NA OCHRANU OSOBNOSTI

**Lidové noviny pořádaly konferenci s pomocí FSS MU,
hlavním sponzorem byla advokátní kancelář Dentons.**

Účastníci panelu dopolední části byli:

Kateřina Šimáčková, soudkyně Nejvyššího správního soudu

Lukáš Fila, zástupce šéfredaktora slovenského deníku SME

Michal Ryška, soudce Krajského soudu v Brně

Peter Wilfling, právník spolupracující se slovenským sdružením VIA IURIS

Moderátorem byl redaktor přílohy LN Právo & Justice **Tomáš Němeček**

ÚVOD

Tomáš Němeček: Dobrý den, vítejte a děkujeme, že jste přišli. Pro Lidové noviny je to nostalgický návrat do města, kde se zrodily. Brno nám dodává povzbuzení, že když se budeme v Lidových novinách víc snažit, třeba se také po nás jednou budou jmenovat ulice – jako v Brně po předválečném odpovědném redaktorovi LN Františku Šelepovi nebo po legendárním šéfredaktorovi Arnoštu Heinrichovi. Nyní bychom zde nebyli bez velkorysosti a trpělivosti Fakulty sociálních studií MU, o úvodní slovo proto prosím pana profesora Petra Macka, proděkana fakulty.

Petr Macek: Dobrý den ještě jednou, vážené dámy, vážení pánové. Jménem fakulty bych chtěl říci, že mám radost, že jste si zvolili pro dnešní jednání budovu a prostory Fakulty sociálních studií MU. Možná je trošku symbolické, že se konference odehrává právě zde: byť naše fakulta není právnicky zaměřená, téma ochrany osobnosti v médiích, téma internetu se nás velmi dotýká – a je blízké interdisciplinárnímu pohledu, který na fakultě rozvíjíme. Kromě mediálních studií a sociologie se zdejší katedra psychologie zabývá i chováním na internetu. Umístění na zdejší fakultu má proto pěknou symboliku a je namístě. Jsme rádi, že můžeme být spoluorganizáteli, a přeji vašemu jednání zdar.

UKÁZKA Z DOKUMENTÁRNÍHO FILMU ZUZANY PIUSSI „NEMOC TRETEJ MOCI“

Tomáš Němeček: V dopolední části panelu budeme řešit záhadu – jak se mohlo stát, že po rozdělení Československa tak dramaticky diverguje česká a slovenská judikatura ve sporech na ochranu osobnosti. Za okamžik také uvidíme tančit předsedu Nejvyššího soudu Slovenské republiky Štefana Harabina... ve filmu. V odpolední části se přesuneme do světa, kde ještě platí staré dobré právní instituty, ale technologie už je předbíhají. Bude se řešit otázka, jaké telefonní číslo má Facebook, jak žalovat Google, co dělat s technologiemi, které uměj poznat, jak daleko je počítač připojený k wi-fi. Jak dopolední, tak odpolední část bude dodržovat fyziologický limit dvě hodiny, přičemž druhá část bude vždy patřit publiku.

Ještě než představím panelisty, pustíme ukázkou z filmu Zuzany Piussi „Nemoc tretej moci“. Jak víte, ten film sám o sobě je příběh: v závěru zachycuje emocionální scénu konfrontace, která je snímána skrytou kamerou. Nafilmovaná předsedkyně bratislavského obvodního soudu podala kvůli svému zobrazení trestní oznámení. Slovenská policie skutečně na podzim 2012 zahájila trestní řízení v této věci, byť režisérka Zuzana Piussi nebyla obviněna. V lednu policie řízení zastavila; ale film sám o sobě se stal událostí.

Původně ho zde měla představit sama režisérka – než před několika dny zjistila, že jí není špatně náhodou, ale proto, že je těhotná. Podíváme se na ukázkou, která začíná přibližně ve 12. minutě filmu. Pro ty, kdo neznají slovenský kontext, na vysvětlenou dodávám: nejprve známý slovenský komentátor Marián Leško mluví o zprávě rakouského emeritního soudce Günthera Woratsche, který pro Evropskou asociaci soudců zkoumal nezávislost slovenské justice. Následuje komentář Štefana Harabina. V závěru ukázky mluví o nezávislosti a zneužití tohoto pojmu bývalá soudkyně Jana Dubovcová, dnešní slovenská veřejná ochránkyně práv.

(Následuje ukázka z filmu. Celý film je ke stažení na serveru Doc Alliance Films, <http://dafilms.cz/film/8342-nemoc-tretej-moci/> – pozn. red.)

Tomáš Němeček: Děkuji, to bylo užitečné pro navození atmosféry. Celý film můžeme promítnout po skončení tohoto symposia podle zásady venkovských kin – hrajeme, když přijde alespoň deset diváků. Rád bych nyní představil panelisty. Ve vašem pohledu nejvíce vlevo sedí Michal Ryška, soudce Krajského soudu v Brně specializovaný na ochranu osobnosti. Pokud je vám jméno povědomé – ano, vydal například známý

rozsudek ohledně žaloby domácí rodičky na zdravotní záchrannou službu Jihomoravského kraje. Dále sedí Lukáš Fila, zástupce šéfredaktora deníku SME, vystudovaný právník, nominovaný za své komentáře na slovenskou Novinářskou cenu. Dále Peter Wilfling, právník spolupracující s organizací VIA IURIS, spolautor studie srovnávající spory na ochranu osobnosti na Slovensku a v České republice se štrasburskou judikaturou, kterou všlele doporučuji ke stažení. Čtvrtá panelistka během pár minut dorazí z jednání svého soudního senátu.

Nejprve k promítnuté ukázce: na dokumentárních záběrech z jednání Soudní rady, nejvyššího orgánu soudní samosprávy na Slovensku, mají účastníci pásku přes oči. Celá sekvence působí zvláště partyzánsky, jakoby zabíraná skrytou kamerou. Není to divné?

Michal Ryška: Nepochybně to divné je, ale podle všeho je to motivováno právní opatrností. Slovenské soudy poměrně výrazně preferují ochranu osob veřejného zájmu před svobodou projevu. Myslím ale, že v tomto případě je to přehnané až zbytečné. Existuje rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva Radio Twist proti Slovensku, kde se – zjednodušeně – říká, že nahrávka telefonického rozhovoru (být nelegálně pořízená) dvou vysoce postavených představitelů veřejné moci ohledně privatizace určité společnosti není chráněna jako projev osobní povahy, protože má přednost veřejný zájem na jejím zveřejnění. To, co jsme viděli, je jednoznačné jednání osob veřejného zájmu o veřejných otázkách. Pořízení nahrávky, byť bez jejich souhlasu, proto není neoprávněným zásahem do osobnostních práv – podle českého i slovenského občanského zákoníku.

Tomáš Němeček: Mezitím vítám doktorku Kateřinu Šimáčkovou, členku katedry ústavního práva na brněnské právní fakultě, soudkyni Nejvyššího správního soudu a náhradní zástupkyni České republiky v tzv. Benátské komisi – orgánu Rady Evropy, který se zabývá prosazováním demokracie skrze právo. Jak přítomní právníci vědí, Kateřina Šimáčková je nová Eliška Wagnerová (chvilí před zahájením konference vyšla oficiální zpráva, že prezident nominoval Kateřinu Šimáčkovou na funkci soudkyně Ústavního soudu – pozn. red.), takže zde zcela přiměřeně zastupuje původně avizovanou doktorku Wagnerovou, která je na schůzi ústavněprávního výboru Senátu. O komentář k ukázce z filmu bych rád požádal Lukáše Filu.

Lukáš Fila: Na Slovensku je ze zákona zakázáno zobrazovat tvář soudce, pokud k tomu nedá souhlas.

Protože členy Soudní rady jsou zčásti i soudci, tak teoreticky by měly záběry vypadat tak, jak je vidět v tomto filmu. My ve SME až takto úzkostliví nejsme, protože přece jen: Soudní rada je nejvyšší orgán soudcovské samosprávy. Ze striktně právního hlediska ale postupujeme nesprávně, protože podle zákona by měl nejprve soudce se zveřejněním své tváře vyslovit souhlas. Máme už soudní rozhodnutí v případě, kdy časopis uveřejnil fotku soudce bez jeho souhlasu, a to zjevným omylem – slovenská tisková agentura vydala fotku s chybným popisem. Navíc měl tento soudce v té době pozastavený výkon funkce. Přesto museli zaplatit 10 tisíc eur. Takže u nás s tím nejsou žerty. Je jasné, že v tomto dokumentárním filmu měla černá páska přes tvář i svůj umělecký rozměr, ale dobře ilustruje dnešní stav na Slovensku. Není to póza, je to striktní dodržení litery zákona.

Peter Wilfling: Na rozdíl od České republiky to máme výslovně v zákoně: bez souhlasu soudce není možné zveřejňovat jeho tvář. Kdybychom to vykládali skutečně doslovně, formalisticky, v zásadě by nemělo být možné zveřejnit bez jeho souhlasu ani tvář předsedy Nejvyššího soudu Štefana Harabina. Neznali bychom jeho tvář, pokud by si to nepřál...

To byl ostatně jeden z důvodů, proč bylo kvůli tomuto filmu podáno trestní oznámení. Dotyčná soudkyně nedala souhlas se zveřejněním tváře – přitom šlo o předsedkyni soudu a členku soudcovské samosprávy. V důvodové zprávě se bylo možné dočíst, že účelem úpravy měla být ochrana soudce při jeho rozhodovací činnosti. Ale ustanovení se vykládá takto široce.

Tomáš Němeček: Jak myslíte, že by se na to dívala Rada Evropy?

Kateřina Šimáčková: Vyjádřila bych se k tomu spíše ze zkušenosti českého soudce. Je totiž těžké říct, jak by se k této otázce postavila Rada Evropy: je poměrně citlivá na zasahování do vnitřních záležitostí států a v evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod se připouští omezení svobody projevu pro zachování autority a nestrannosti soudní moci. Jistá zdrženlivost ohledně svobody projevu ve vztahu k soudcům tedy existuje.

Musím však říci, že jako soudce bych se styděla, pokud bych měla zakrytou tvář, když mluvím o svém rozsudku nebo o své práci soudce. Soudci by se neměli stydět ani bát – což jsou dva obvyklé důvody, proč lidé skrývají tvář.

Dívala jsem se ale na text slovenského zákona i z pohledu bývalé advokátky. Hovoří se tam o soudci, nikoli o představiteli jiných státních orgánů, jako je například

Konference v aule Fakulty sociálních studií MU

FOTO 3x MAFRA - JIŘÍ SALIK SLÁMA

Dopolední panel: zleva soudce Krajského soudu v Brně Michal Ryška, zástupce šéfredaktora deníku SME Lukáš Fila a právník VIA IURIS Peter Wilfling

Soudkyně Nejvyššího správního soudu Kateřina Šimáčková a moderátor Tomáš Němeček

Soudní rada. Její členové jsou sice soudci, ale vy jako novináři o ně nemáte zájem jako o soudce, ale jako o členy nejvyššího orgánu zastupujícího nezávislost justice. Dokonce bych byla zdrženlivá při výkladu tohoto ustanovení i u předsedů soudů: má na starosti jak rozhodovací činnost, tak správní. A pokud by byl dotazován na správní aspekty, například na určování rozvrhu práce – což je myslím palčivé téma Nejvyššího soudu Slovenské republiky –, nejsm si úplně jista, zda bylo účelem ustanovení chránit soudce jakožto předsedu soudu, nikoli jako soudce rozhodujícího například o případu nebezpečné kriminality.

Lukáš Fila: Myslím, že máte ve všem pravdu, ale velmi bych vám držel palce, kdybyste to šla takto někomu vysvětlovat na slovenský soud.

SLOVENSKÉ SPORY NA OCHRANU OSOBNOSTI

Tomáš Němeček: Když se zkusíme vcítit do smyslu celého ustanovení, není v něm kus pravdy – že za určitých okolností je třeba soudce víc chránit proti zobrazování v médiích, například pokud rozhoduje kauzy organizovaného zločinu? Nebo musí víc snést, protože je veřejný činitel?

Michal Ryška: Tady bych se krátce vrátil k článku 10, odstavci 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, kde se jako jeden z legitimních cílů omezení svobody projevu uvádí zachování autority soudní moci. Musí to být nezbytné k naplnění legitimního účelu v demokratické společnosti – a jak už uváděla paní doktorka Šimáčková, černé pásky přes oči nezvyšují autoritu představitele justice, dokonce bych řekl, že mají právě opačný efekt.

Pokud jde o ochranu soudce proti médiím, nastudoval jsem si před dnešní debatou sérii článků Davida Kosaře, který se tématu intenzivně věnoval, a z nich lze dovodit několik různých závěrů. Ten základní zní, že i v rozhodování Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku panuje v tomto tématu naprostá nekonzistentnost a nepředvídatelnost. Stavět cokoli jako jistotu prostě nelze.

Prvotní přístup evropského soudu byl v podstatě velmi ochránářský: dost intenzivně chránil soudce právě proto, aby přispěl k zachování autority a nestrannosti justice. Štrasburský soud viděl problém v tom, pokud média podlamují důvěru veřejnosti v soudy. Postupně se ale ve svých rozhodnutích posouval in favorem (ve prospěch – pozn. red.) svobody projevu. Tento trend je podle Davida Kosaře nepřehlédnutelný. Štrasburský soud si u tohoto tématu klade několik důležitých otázek. Za prvé se ptá, kdo kritizuje. Krásné je to

myslím vidět – když se na chvíli přeneseme do českých poměrů – na kauze tzv. justiční mafie. Soudy akcentovaly postavení té či oné osoby v případě podle toho, jak se jim hodilo jako argument pro jejich závěr. Asi tu kauzu všichni známe...

Tomáš Němeček: Čeští účastníci ano, ale jestli ji můžete krátce shrnout pro slovenské účastníky.

Michal Ryška: Stínová ministryně spravedlnosti Marie Benešová, v té době advokátka, kritizovala v rozhlasovém vysílání fungování trestního řízení a jmenovitě některé tehdejší představitele státního zastupitelství a tehdejšího místopředsedu Nejvyššího soudu Pavla Kučeru. Označila je za představitele justiční mafie, která nějak zákulisně ovlivňuje chod trestní spravedlnosti – mimo jiné ve známém případě někdejšího vicepremiéra Čunka.

Když Evropský soud pro lidská práva zkoumá postavení kritika, nejširší ochranu poskytuje „hlídacím psům demokracie“, tedy médiím, ale také politické opozici. Naopak nejužší ochrana svobody projevu se týká advokátů v médiích (naopak v jednací síni a v písemných podáních se respektuje, že hájí zájmy svých klientů, a jsou proto dosti chráněni).

České soudy dosud kauzu (k 15. květnu 2013 – pozn. red.) pravomocně neskončily. Měla však dosti dramatický, mediálně sledovaný vývoj včetně vyloučení kolegy Vojtěcha Cepla. Kolega Cepl v prvním stupni žalobu dotčených – s jednou výjimkou – zamítl. Odvolací Vrchní soud v Praze nejprve jeho rozsudek zrušil a věc vrátil k novému projednání, napodruhé žalobě vyhověl. Akcentoval přitom, že Marie Benešová byla v postavení advokátky a vztahovala se na ni stavovská povinnost vystupovat – zjednodušeně řečeno – s jistou profesionální zdrženlivostí.

Nejvyšší soud poté rozsudek vrchního soudu zrušil. Podle mého názoru se vydal trochu oklikou, byť výsledek se mi zdá naprosto správný: zaobíral se otázkou, zda i advokátům nějakým způsobem svědčí svoboda projevu, nebo jsou limitováni stavovskými předpisy, a dospěl k závěru, že z kritických projevů vyloučení nejsou. Osobně bych argumentoval spíš tím, že Benešová sice byla advokátkou, ale v tomto případě převážila její úloha opoziční političky.

Tomáš Němeček: Doktorka Šimáčková se viditelně ošila, když jste řekl, že štrasburská judikatura je zcela nekonzistentní a nepředvídatelná. Ale pak přikývla, když jste poznamenal, že současný trend je nepřehlédnutelný...

Kateřina Šimáčková: Skutečně určitý trend vidím.

Zábava v baru Bonanno: soudce Štefan Michálik (vlevo), náměstek generálního prokurátora Ladislav Tichý (uprostřed) právník Tibor Péchy (se zbraní)

FOTO Z ARCHIVU DENÍKU SME

Různá rozhodnutí evropského soudu se podle mě lišila skutkovým základem.

Řekla bych asi tři poznámky. První věcí, když zkoumáme přípravné práce před vznikem evropské úmluvy, byla velmi přísná povinná zdrženlivost soudců při vyjadřování do médií. Autoři to brali tak, že je sice veřejný činitel, ale jakoby „oslepený“, svázaný procesní povinností nevyjadřovat se ke kauze. Ve věci Kobenter proti Rakousku však došel soud k tomu, že pokud soudce zdrženlivost nedodržuje a vyjadřuje se nepěkně o účastnících, média ho za to mohou kritizovat - na hrubý pytel hrubá záplata.

Za druhé je relevantní jedno z nedávných rozhodnutí ohledně Moldavska, kdy se proti médiím bránil tamní ústavní soud. Zde platí, že čím vyšší soud, tím vyšší míru kritiky musí snést. Nejde už jen o ochranu soudce, protože na takovém stupni má i svou „politickou“, veřejnou roli. Pokud jde o advokáty, štrasburský soud od nich očekává zdrženlivost, nicméně ve „svých“ případech mohou být vůči soudci značně kritičtí.

Za třetí: v americké ústavě i ve většině evropských ústav se říká, že tím hlavním, co chrání účastníky řízení i spravedlnost samu, je veřejnost soudní moci. Evropský soud pro lidská práva rozhodně nikdy neřekl, že by

kritická debata o případech, pokud je na úrovni a vede se ad rem, nikoli ad personam (věcně, nikoli osobně - pozn. red.), byla zásahem do soudní moci.

Jinou věcí ovšem je - a to bych třeba českým novinářům vytýkala poměrně silně - referování o trestních věcech. Zde štrasburská judikatura zdůrazňuje dodržování presumpce nevinoty. To považují za obrovský problém v českém mediálním prostoru, možná spíše etický než právní: pokud někoho odvádějí „v klepetech“ před kamerami, televize si neodpustí záběry opakovaně přehrávat. Jen už pak třeba zapomeno za dva roky říci, že byl ten člověk nevinný. Tady bych ráda viděla větší zdrženlivost.

Tomáš Němeček: Vidím, že chce ještě reagovat doktor Ryška.

Michal Ryška: Chtěl jsem jen dořici a uzavřít toto téma. Za prvé je zásadní, kdo kritizuje, a za druhé, kdo je kritizován. Paní doktorka Šimáčková se už zmínila, že „koryfejové“, nejvyšší představitelé justice, mají nižší ochranu než běžní soudci na nižších stupních. Státní zástupci tak širokou ochranu jako soudci nemají. A je důležité, co je předmětem kritiky: kritika soudce ad

hominem bude výrazně méně přípustná než ad rem. I tady ale záleží na okolnostech: například kdyby soudce spáchal dopravní nehodu, kdyby byly podstatné jeho osobní vazby na určité lidi...

Tomáš Němeček: Jaký případ vás spontánně napadne, když je řeč o žalobě soudce proti médiím?

Lukáš Fila: Těch je hodně. Jen naše vydavatelství vyplatilo soudcům v podobných sporech téměř 200 tisíc eur, takže jde opravdu o velké peníze.

Tomáš Němeček: V České republice koluje historka, jejíž pravdivost bych si rád konečně ověřil u nejpovolanějšího zdroje. Říká se, že nějaký slovenský politik či soudce má na domě ironickou děkovnou cedulku „Postaveno s přispěním deníku SME“. Je to pravda?

Lukáš Fila: Otázku jsem čekal, historku znám také a snažil jsem se ji ověřit. Ale nepovedlo se mi to. Nicméně ta zmíněná suma byla rozdělena mezi několik málo soudců. Jeden dostal 100 tisíc eur, jiný 50 tisíc, jiný 30 tisíc. To už je relativně slušný příspěvek na stavbu menšího domku. Jen náš současný premiér Robert Fico dosud vysoudil z médií celkem 235 tisíc eur. Předseda Nejvyššího soudu Štefan Harabin asi 200 tisíc eur. My to podáváme s úsměvem a lehkostí, ale ve skutečnosti jsou to vážné věci. Pro menší vydavatelství by to byly absolutně likvidační sumy.

Tomáš Němeček: Částky byly i reálně vyplaceny?

Lukáš Fila: Ano – například tři sumy pro soudce, o kterých jsem mluvil. Vedle toho nám běží ještě další spory. Včetně takového, kdy Ústavní soud zrušil rozsudek jako protiústavní, nicméně krajský soud poté rozhodl stejně.

Uvedu jeden příklad z poslední doby. Před pár lety se stala v Bratislavě hromadná vražda: vrah si nasadil modrá sluchátka proti hluku, vzal pušku a šel vystřílet své romské sousedy. Poté chodil dál po sídlišti a střílel... Pár měsíců poté se setkala skupinka soudců Nejvyššího soudu, zastupující šéf Generální prokuratury na společenské akci, které říkají Justiční Oskar, v baru Bonanno (na plátně se promítají snímky z popisované akce – pozn. red.). Takže tady vidíme vysoké justiční funkcionáře s modrými sluchátky, s maketou samopalů. V baru Bonanno si hrají na masového vraha. Zveřejnění fotografií se jich dotklo a za zásah do ochrany osobnosti žalují deník Nový čas, bulvární obdobu českého Blesku, o celkem 940 tisíc eur. Zastupující šéf Generální prokuratury – na Slovensku

už téměř dva roky není řádně jmenovaný generální prokurátor – Ladislav Tichý žádá 200 tisíc eur, čtyři soudci Nejvyššího soudu požadují od 150 do 200 tisíc eur. Existuje velká šance, že vyhrají. To už není legrace – i když je možné, že někdy za deset let Evropský soud pro lidská práva řekne, že rozsudek nebyl v pořádku, žalobci už své peníze budou mít. A možná budou moci vystavit cedulky s děkovným nápisem. Skoro milion eur, to už je zátěž i pro největší vydavatelství v zemi. Druhý velký případ, který mě napadá: na titulní straně jsme se museli omluvit velkými písmeny – na místě otvácího článku, třikrát po sobě – soudci speciálního soudu. Za pravdivou informaci, že lovil zadarmo v jednom mysliveckém revíru. To odůvodnění je samo o sobě lahůdka...

Štefan Harabin myslím loni podal žalobu o 400 tisíc eur proti veřejnoprávní RTVS (Rozhlas a televízia Slovenska). Tolik případy z poslední doby.

Tomáš Němeček: Má v České republice soudce v žalobě proti médiím šanci na vyšší, nebo nižší satisfakci než „obyčejný občan“?

Michal Ryška: Možná je lépe se nejprve ptát, zda má vůbec vyšší nebo nižší šanci na jakoukoli satisfakci. Jak už jsem říkal, je důležité, kdo je kritizován. Na jedné straně spektra jsou politici: nejsou „volně lovnou zvěří“, ale musí unést nejvyšší míru kritiky. Na druhé straně jsou běžní občané. A soudce se nachází někde mezi těmito póly. Pokud už dovodíme neoprávněnost zásahu do jeho práv, teprve pak se lze ptát, jak vysoká bude satisfakce.

Ze své praxe takové případy neznám. Existuje však čerstvé rozhodnutí Městského soudu v Praze, byť se netýkalo soudce, ale státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci. Na základě neověřených informací byl naprosto nepravdivě zařazen mezi osoby, které jsou trestně stíhány v souvislosti se známou brněnskou kauzou tzv. Toflova gangu. I účastníci sporu se shodli, že tvrzení nebylo pravdivé. Z nárokovaných 850 tisíc korun bylo nicméně přiznáno 150 tisíc – přestože šlo o mimořádně intenzivní zásah do cti státního zástupce, pro něhož je důvěra veřejnosti velmi podstatná. Mně osobně připadá částka nízká, nicméně rozhodnutí je napadeno odvoláním. A pokud vím, Vrchní soud v Praze – na rozdíl od Vrchního soudu v Olomouci – poměrně výrazně přitvrdil v přiznávání částkách.

Dotaz z publiky (Klára Samková): O jaké médium šlo?

Michal Ryška: Já to rozhodnutí mám, paní doktorko,

jen ho musím najít. Šlo o nějaké internetové periodikum, zjišťovala se totiž i návštěvnost jeho stránek, která nebyla příliš vysoká.

Kateřina Šimáčková: Ještě bych dodala, že ve vůbec nejznámějším českém rozsudku tohoto typu, který později zrušil Ústavní soud, byla soudkyně JUDr. S. P. v její žalobě proti České televizi přiznána omluva. O finanční částku tam vůbec nešlo.

Michal Ryška: A Ústavní soud řekl to, co jsme zde naznačovali - tedy že informace nesměřovaly k oslabení autority a nestrannosti soudní moci, ale právě naopak.

Tomáš Němeček: Peter Wilfling mezitím připravil svou prezentaci slovenských rozsudků. Sovy dokážou otočit hlavu o 180 stupňů - kdo z panelistů to nedokáže, tomu doporučuji podstoupit do publika.

Peter Wilfling: Chtěl bych prezentovat hlavní slovenské „milníky“ na toto téma. Celkově lze shrnout, že slovenské soudy obecně považují veřejného činitele za chráněného živočicha a zvyhodňují ho v porovnání s běžnými občany. Běžní občané vysoudí podstatně méně v případech zásahu do dobrého jména a cti; dokonce i při poškození zdraví nebo při ztrátě příbuzného vysoudí méně než veřejný činitel za urážku na cti. Proti rozsudkům se častokrát v rámci stížností Ústavnímu soudu namítá, že jsou nedostatečně odůvodněny nebo se nevypořádaly s argumenty obhajoby; často se lze setkat s tím, že připomínají spíše judikáty Nejvyššího soudu ČSSR před rokem 1989. Aktuální judikaturu Evropského soudu pro lidská práva často nereflktují nebo na ni jen formálně odkazují. Slovenské soudy často přiznávají politikům o mnoho vyšší finanční satisfakci než běžnému občanovi; neberou v potaz, že média by měla být i ve smyslu štrasburské judikatury chráněným subjektem, že v jistých případech mohou i přehánět, že hodnotící soudy mají vyšší míru ochrany. Lukáš Fila už připomněl případy, které reprezentují tento - podle nás nesprávný - přístup slovenských soudů. Kupříkladu žalobu soudce Minárika proti týdeníku Týždeň, který k článku kritizujícímu soudce Nejvyššího soudu Stiffela omylem zařadil fotku soudce Minárika - přitom nikoli vlastní vinou, protože převzal chybně označenou fotku z tiskové agentury. Přesto soud vycházel ze zásady objektivní odpovědnosti. Lukáš Fila také připomněl žalobu předsedy Nejvyššího

Velmi zajímavé je rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Ringier Axel Springer proti Slovenské republice, kde šlo právě o onoho močičího Jána Slotu

soudu Harabina proti deníku SME; deník ho kritizoval za to, že se podílel na procesech, jež lze označit za politické. Ústavní soud rozsudek zrušil, byť jen z toho důvodu, že krajský soud nedostatečně odůvodnil přiznanou satisfakci ve výši milionu tehdejších slovenských korun; krajský soud po opětovném projednání přiznal stejně velkou sumu, jen uvedl podrobnější argumenty. K jedné z nejvyšších přiznaných satisfakcí vedla žaloba - v současnosti již bývalého - předsedy Slovenské národní strany Jána Sloty proti deníku Nový Čas, který napsal, že tento politik v opilosti močil z terasy restaurace. Soud zde trval na tzv. důkazu pravdy; bulvár tvrzení neprokázal, požadovaná suma už myslím byla zaplácena.

První vlašťovkou, kterou později začaly soudy v odůvodněných citovat, bylo rozhodnutí Ústavního soudu o žalobě soudce Polky. Týdeník Plus sedem dní o něm v článku připomněl, že soudce Polka v té době vysoudil v rámci ochrany osobnosti již pět milionů tehdejších slovenských korun. Autor článku vznesl spekulativní otázku, zda přisuzování takto velkých částek nemůže být i zdrojem korupce, pokud se žalobce dohodne s kolegou soudcem. Soudce Polka namítal, že článek naznačuje nečestné korupční jednání. Vadila mu i formulace, že vysoudil miliony, ačkoli rozhodnutí ještě nebyla pravomocná. Okresní soud kladl týdeníku za vinu dokonce i nesprávnou informaci, že Polka vysoudil pět milionů, ačkoli ve skutečnosti šlo o šest milionů. Druhý senát Ústavního soudu - v rozhodnutí, které bylo podle mě skutečně přelomové - rozsudek zrušil a vrátil k novému projednání. Vyjádřil jasný názor, že celá žaloba je neopodstatněná; v nálezu byl poprvé komplexně vysvětlen tzv. test proporcionality, citoval doporučení Benátské komise, aplikoval tzv. Alexyho formulí, bohatě citoval odbornou literaturu včetně blogu Jiné právo... Rozhodnutí bylo skutečně propracované a obsahovalo mnohá tvrzení, jež byla na Slovensku průlomová: například že polemika s obsahem soudního rozhodnutí je pod ochranou svobody projevu; že zvláště v transformačních zemích, jako je Slovenská republika, je zapotřebí diskusí o justici chránit, nikoli tlumit; že od publicistického týdeníku nelze požadovat právníkovou přesnost, mohou se dopustit určité míry zjednodušení; a že je-li nejasné, zda je výrok skutkovým tvrzením, nebo hodnotícím soudem, je třeba ho vykládat ve prospěch svobody projevu.

Další rozhodnutí vydal týž senát, podle mě rovněž

průlomové. Soudce Jozef Soročina žaloval rádio Viva (bývalé rádio Twist) za to, že odvysílalo vyjádření tehdejšího ministra vnitra Palka, že soudce zfalšoval usnesení, čímž se dopustil podvodu. Redaktorka doplnila doslovný ministrův citát komentářem, podle něhož Soročina vydal exekutivní rozhodnutí, vzápětí ho však zfalšoval. Soudce argumentoval tím, že trestní řízení vůči němu bylo zastaveno, takže je nevinný, a že média se dopustila nepravdivého skutkového tvrzení. Ústavní soud se však odvolal na rozsudek Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku, podle něhož médium citující z oficiálního zdroje nemá důvod pochybovat o pravdivosti informace. Výrok se má posuzovat v kontextu daného dne, nikoli z hlediska pozdějšího vývoje trestního řízení.

Velmi zajímavé je rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Ringier Axel Springer proti Slovenské republice, kde šlo právě o onoho močícího Jána Slotu. U samotného Sloty to skončilo zaplacením finanční satisfakce, ale ve věci byl angažován ještě slovenský policejní funkcionář, jehož kauzu předložila slovenská média do Štrasburku. Evropský soud pro lidská práva prohlásil, že princip tzv. důkazu pravdy aplikovaly slovenské soudy nesprávně; média musejí prokázat dostatečný skutkový základ, dostatečnou aktivitu při ověřování, dostatečně důvěryhodné zdroje, ale nemusejí na sto procent prokazovat pravdivost. Mnohé slovenské soudy přitom vyžadují takto striktní důkaz pravdy.

Dalším zajímavým případem z nedávné minulosti bylo stíhání novinářky Zuzany Petkové, která zveřejnila plat manželky Štefana Harabina. Paní Harabinová byla řadovou zaměstnankyní ministerstva spravedlnosti, ale - v době, kdy její manžel byl ministrem - dostávala mimořádně vysoký plat. Nové vedení ministerstva poskytlo výši jejího platu na základě zákona o svobodném přístupu k informacím. Novinářka byla následně téměř dva roky stíhána pro trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji.

Jiný ze slovenských případů se týkal přehánění v titulcích. Deník Plus jeden deň prohrál se Štefanem Harabinem spor kvůli titulu „Harabin chrání vrahy“ a měl platit 500 tisíc korun. Článek se týkal připravované novelizace trestního zákona, v jejímž rámci se měly snižovat trestní sazby pro pachatele. Deník zformuloval titulky na základě výroku bývalého ministra Daniela Lipšice, že kdyby návrh novely připravovala skupina vrahů, nevypadal by jinak. Štefan Harabin označil větu, že „chrání vrahy“, za skutkové tvrzení, které je neopodstatněné a nepravdivé. Ústavní soud

však v dalším průlomovém nálezu rozhodl, že je třeba vzít v úvahu vztah mezi titulkem a článkem: titulky není možné posuzovat izolovaně. Dokonce prohlásil, že úlohou titulu je zaujmout, upoutat čtenáře, proto je možné tolerovat expresivnější formulaci. V tomto případě Ústavní soud podotkl, že titulky byl skutečně na hraně.

Dalším pozoruhodným případem bylo trestní řízení kvůli filmu Zuzany Piussi. O jednom z důvodů už byla řeč: zákon stanoví, že bez souhlasu soudce není možné zveřejňovat jeho tvář. Soudkyně Kožíková dále namítala, že byla porušena důvěrnost jejich neveřejně přednesených slov. Kdo neoprávněně zachytí projev osobní povahy a takto zhotovený záznam zpřístupní nebo zveřejní a způsobí tím vážnou újmu na právech, může být potrestán odnětím svobody až na dva roky. Náležitostí je tedy třeba splnit několik a v jejím případě určitě nebyla naplněna podmínka utrpění vážné újmy na osobnostních právech.

Dosti čerstvou věcí byla žaloba současného premiéra Roberta Fica kvůli karikatuře kreslíře deníku SME Shootyho. Premiér tehdy zrušil všechny pracovní program s odvoláním na silné bolesti zad v oblasti páteře. Shooty ho nakreslil takto u lékaře (na plátně se prouhá žalovaná karikatura - pozn. red.) - přičemž na rentgenovém snímku žádná páteř není a lékař mu říká, že bolest je „čistě fantomová“...

Tomáš Němeček: To je tedy docela intelektuálně náročná karikatura.

Peter Wilfing: Možná chtěla cosi naznačit o politické charakteru. Premiér argumentoval tak, že karikatura těží z jeho bolestmi provázeného poškození zdraví a zesměšňuje je. Fakticky připustil, že na dobré karikatury se vztahuje svoboda projevu, ale tato je podle něj nemorální a bezcitná. Okresní i krajský soud nicméně jeho žalobu zamítly s tím, že jde o přípustnou kritickou karikaturu. Nejvyšší soud jejich rozhodnutí zrušil kvůli procesnímu pochybení a vrátil k novému pojednání, ale premiér se mezitím rozhodl žalobu stáhnout.

Z úplně poslední doby lze uvést rozhodování ohledně kauzy Gorila v roce 2012. Patrně jste zaznamenali, že šlo o největší korupční kauzu na Slovensku za poslední léta: na internetu se objevily údajné přepisy odposlechů Slovenské informační služby, která odposlouchávala setkání vysoce postavených politiků s představiteli jedné finanční skupiny, na nichž se dohadovaly obchody s jasně korupčním podtónem.

Novinář Tom Nicholson oznámil plán vydat na základě této kauzy knihu. Soud - bez toho, že by vůbec viděl text knihy - předběžným opatřením vydání zakázal. Argumentace byla skutečně pozoruhodná, mimo jiné v ní zaznělo, že šéf finanční skupiny není osobou veřejného zájmu. Toto předběžné opatření bylo naštěstí zrušeno.

Ústavní právníky bych upozornil na rozhodnutí krajského soudu v Banské Bystrici, o němž už mluvil Lukáš Fila - tedy rozsudek, podle něhož se musel deník SME omluvit soudci Michalu Trubanovi. Soud se po svém vypořádal s testem proporcionality. Už první bod - vhodnost opatření - je podle něj zavádějící, druhý bod - potřebnost opatření - je úplně zbytečný, protože víc lepších řešení jednoduše není, a třetí bod - poměřování různých chráněných principů - je podle soudu úplně nejhorší z celého testu. Běžný člověk by z odborné literatury a z judikátů usoudil, že test proporcionality je delikátní a kvalitní nástroj, ale banksobystrický soud prohlásil, že test není normativně upraven a že jeho aplikace směřuje jen k nadbytečnému formalismu.

PŘÍČINY ODLIŠNÉHO VÝVOJE ČESKÉ A SLOVENSKÉ JUDIKATURY

Tomáš Němeček: Zde v první řadě sedí shodou okolností ústavní soudci včetně doktora Výborného, který byl shodou okolností zpravodajem nálezu, který schválil karikaturu Miroslava Šloufa, poradce tehdejšího premiéra Miloše Zemana: týdeník Respekt znázornil Šloufa na zatykači ve stylu Divokého západu - Wanted dead or alive. Otázka je tedy pro panelisty i pro publikum: Kdo nebo co se zasloužilo o rozdílný vývoj judikatury v České a Slovenské republice. Pan doktor Nykodým, pak doktorka Samková.

Jiří Nykodým: Jak jsou ve Slovenské republice zpoplatněny žaloby na ochranu osobnosti, pokud se žádá finanční satisfakce? V České republice jde o 4 % z uplatňované částky - což samozřejmě může budít otázku, zda to neztěžuje přístup ke spravedlnosti...

Michal Ryška: Pozor, dnes už to nejsou 4 %, ale 1 %.

Klára A. Samková: V průběhu doby došlo k vícero změnám. Původně se platila, pokud se nemýlím, jednorázová částka 4000 korun bez ohledu na výši požadované satisfakce; nyní je to 1 %. Ale soudu ná-

leží právo moderace, může částku snížit. A naopak, pokud dojde k závěru, že napadení bylo závažné, může přiznat i vyšší satisfakci, než byla žalována. V některých odůvodněních jsem tento postoj zaznamenala a myslím, že je to správná cesta. V soudních poplatcích podle mě odpověď není.

Tomáš Němeček: Paní doktorka Formánková, potom ve třetí řadě Zdeněk Kühn.

Vlasta Formánková: Byla bych nerada, abychom sklouzli k tradičním tématům české justice - poplatky a náklady řízení. Chtěla bych se proto zeptat slovenských kolegů, do jaké míry se pozitivně či negativně podepsalo na současném stavu slovenské justice vytvoření tzv. soudcovské samosprávy a tamní způsob ustanovování soudců.

Zdeněk Kühn: Podpořil bych názor, že v poplatcích to nebude. Slovenští soudci a jejich žaloby na ochranu osobnosti se totiž docela zasloužili i o rozvoj judikatury českého Ústavního soudu. Několikrát zmiňovaný doktor Polka byl účasten na jakési korupční aféře na Ostravsku. S kolegou se údajně pokusili o úplatek, jeho kolega byl obžalován, nicméně trestní soud - tuším, že Okresní soud v Ostravě - mu uložil podměrně nízký podmíněný trest s tím, že hlavním aktérem byl právě doktor Polka. Ve slovenské veřejné debatě se pak na to odvolával ministr Lipšic: Vidíte, český soud potvrdil, že Polka je korupčník... Doktor Polka podal

na Českou republiku žalobu na ochranu osobnosti a namítal, že pokud není rozhodnuto o vině, je nutno na něj hledět jako na nevinného - a přitom tady to trestní soud prohlásil coby obiter dictum (vyjádření nad rámec věci - pozn. red.). Kauza doputovala až k Ústavnímu soudu a nebyla vůbec jednoduchá. Český Nejvyšší soud řekl, že výrok v rozsudku nelze napadnout žalobou na ochranu osobnosti. Ústavní soud jej mírně korigoval: bylo by to možné u rozsudku, který by byl zjevný exces, například kdyby si soudce odůvodněním vyřizoval osobní účty. Zde to exces nebyl, zmínka měla srozumitelnou funkci. Na druhé straně lze dobře chápat dotčení soudce Polky, který byl - bez odsuzujícího trestního rozsudku - fakticky nařčen z korupčního jednání. Jak je tedy vidět, slovenští soudci jsou s žalobami docela aktivní i v České republice, bez ohledu na eventuálně vyšší poplatek.

Doktor Polka podal na Českou republiku žalobu na ochranu osobnosti a namítal, že pokud není rozhodnuto o vině, je nutno na něj hledět jako na nevinného

Tomáš Němeček: Vzadu se přihlásil generální sekretář Ústavního soudu Ivo Pospíšil.

Ivo Pospíšil: Souhlasím, že v poplatcích to nebude. Byť kvantita soudcovských žalob na ochranu osobnosti je na Slovensku skutečně enormní, zatímco v České republice si naposledy vybavíme nejspíš případ žaloby soudkyně Stanislavy Píchové – myslím, že ji není třeba anonymizovat jako „JUDr. S. P.“. Pokud jsem dobře porozuměl, rýsuje se jistý rozdíl mezi obecnou justicí reprezentovanou slovenským Nejvyšším soudem a jeho předsedou Štefanem Harabinem na straně jedné a Ústavním soudem na straně druhé. Zajímalo by mě, jestli hraje na Slovensku roli jakási profesní solidarita – jestli není ve hře i to, že poměrně silná soudcovská samospráva vedla na Slovensku k emancipaci soudců. A když zaznělo, že politikům se přiznávají poměrně vysoké finanční satisfakce: byly dříve žaloby politiků, nebo žaloby soudců – nebo to šlo ruku v ruce?

Tomáš Němeček: Slyšeli jsme tedy různé teorie, kdo nebo co se zasloužilo o odlišný slovenský vývoj – nižší soudní poplatky, silnější soudcovská samospráva... Zdeněk Kühn českým případem soudce Polky trefně připomněl, že bychom neměli automaticky předpokládat, že žalující je „padouch“: soudce Polka se koneckonců mohl oprávněně cítit dotčen. Možná jsme se zatím až příliš vyhybali tématu odpovědnosti samotných novinářů. Takže pokud jde o různé příčiny... Peter Wilfling?

Peter Wilfling: Myslím, že silná soudcovská samospráva k vývoji i k dnešnímu stavu přispívá. I s kolegy jsme to nakonec vyhodnotili tak, že institucionální reforma dala soudcům silnou samosprávu a lidé ve vedoucích funkcích ji využili k mocenskému posílení. Štefan Harabin se jako předseda Nejvyššího soudu stal ministrem spravedlnosti – prosadil ho Vladimír Mečiar a jeho HZDS – a pak se opět vrátil do funkce předsedy.

Tomáš Němeček: A role poplatků u žalob na ochranu osobnosti?

Peter Wilfling: Je to teď tuším 3 %...?

Lukáš Fila: Nepřečunujme to. Pro ty lidi je to zajištěná investice. Vždyť na úspěšnosti těch žalob vidíte, že i kdyby ten poplatek byl 10 % ze žalované částky, člověk v pozici Štefana Harabina ho klidně zaplatí. On ví, že se mu to vrátí. U nás se poplatky také různě měnily. Jeden čas to bylo procento, pak byla u žalob na ochranu osobnosti pevná sazba, pak se znovu vrátila procenta.

Přemýšlím nad otázkou, zda byli dřív politici, nebo soudci. Žalob ze strany politiků vlastně tolik nebylo, „soudcovských“ je víc a jsou úspěšnější. Ale je smutné, že do velké míry toto počínání legitimizoval někdejší premiér Mikuláš Dzurinda. V roce 2004 žaloval nás i deník Pravda, žádal po pěti milionech tehdejších korun. Uhradil poplatek, tedy 3 % z částky, a přestože to nakonec žádným rozsudkem neskončilo, bylo to politické gesto. Dlouhá léta po něm mohl kdekdo ukazovat – když mohl Dzurinda, tak i já. Protože Dzurinda byl symbolem té reformnější části Slovenska. A možná nastavil benchmark, jakési měřítko: když chtěl bývalý premiér pět milionů, já můžu chtít dvě stě tisíc.

Michal Ryška: Když zkoumáme možné příčiny, ještě tu nezazněl jeden rozdíl, který by mohl hrát určitou roli. Zatímco u nás řeší žaloby na ochranu osobnosti specializovaní soudci na krajských soudech, na Slovensku se začíná na okresním stupni. Agenda ochrany osobnosti je přece jen – jak naznačuje i tato debata – dost specifická, vyžaduje znalost ústavněprávní a „štrasburské“ judikatury. Nevím, nakolik je reálné očekávat, že řadoví okresní soudci, kteří začínají svůj pracovní den případem rozvodu a končí ho posuzováním žaloby o neplatnost výpovědi z pracovního poměru, budou schopni toto všechno zvládat.

Lukáš Fila: Vy ale předpokládáte, že tady jde o právní argumentaci. To je podle mě chybný předpoklad: málokdo z těch soudců je na tom tak, aby upřímně věřil, že to, jak rozhodl, je správné.

Michal Ryška: Ano, já rozumím, kam směřujete: že výsledné rozhodnutí není v souladu s přesvědčením soudce, ale „na zakázku“. Přesto si myslím, že tato práce vyžaduje určité speciální znalosti, a nejsem si jist, jestli každý okresní soudce na Slovensku zná judikaturu Evropského soudu pro lidská práva.

Tomáš Němeček: Znovu Zdeněk Kühn.

Zdeněk Kühn: Ještě bych krátce doplnil Michala Ryšku. Další důvod může být institucionální: na Slovensku poměrně dlouho – zhruba deset let – neexistoval institut ústavní stížnosti proti rozhodnutí obecného soudu. Okresní soudce si nemusel uvědomovat, že jeho případy mohou mít i ústavněprávní rozměr; proto tak otrocky citují československou judikaturu ze 70. a 80. let, jednostranně zdůrazňující ochranu soukromí. Což mimochodem dřív české soudy dělaly také a český Ústavní soud jim to opakovaně vytýkal. Když byla na Slovensku na počátku minulých dekád zavedena možnost takové stížnosti, tamní Ústavní soud

už byl navyklý, že rozhodnutí obecné justice nepřezkoumává. Dodnes uplatňuje doktrínu sebeomezení. Můžeme to mimochodem sledovat i v jiných východoevropských zemích, kde obecná justice nevnímá ústavu jako součást svého každodenního chleba. Takový soudce může mít pak třeba i slušné jazykové znalosti, ale ústava pro něj není právo. To je případ Ruska, Maďarska i jiných států.

Michal Ryška: S tím bych souhlasil. Nejdůležitější rozhodnutí Ústavního soudu, která se týkala kolizí ochrany osobnosti a svobody projevu, změnila směr nastavený vrchními soudy. Přesněji řečeno Vrchním soudem v Praze, kde se soustředí nejzávažnější kauzy, kdežto Vrchní soud v Olomouci je proti tomu chudá popelka.

Lukáš Fila: Ale jen na doplnění – starší případy můžeme připsat tomu, že nebylo jasné co a jak. Teď už se však píše rok 2013. Ti lidé na snímcích z baru Bonanno jsou čtyři soudci Nejvyššího soudu, pověřený šéf Generální prokuratury a každý z nich žaluje – letos – o 150 až 200 tisíc eur. To přece nelze připsat tomu, že by ti lidé neznali postoj Evropského soudu pro lidská práva nebo Ústavního soudu. Takže vaše institucionální vysvětlení mohou mít do jisté míry pravdu, ale slovenská realita bude podle mě o hodně smutnější.

ODPOVĚDNOST MÉDIÍ

Tomáš Němeček: Prosím o mikrofon pro doktorku Samkovou.

Klára A. Samková: Je celkem bezpochyby jasné, že na Slovensku dochází k markantnímu zneužívání práva. Nicméně vývoj v Česku se dostal do opačného extrému – k nule. Ráda bych, aby se k rozumným „středovým“ hodnotám začaly blížit žaloby tzv. obyčejných, normálních lidí. Vezměte si, jak dlouho to trvalo – a je to skutečně až otázka posledních let –, než se český bulvár začal chovat aspoň trošku příčetně; zejména díky dnes už legendárním nálezům, které na Ústavním soudu psala doktorka Wagnerová. Dnes řešíme v naší advokátní kanceláři, kdo má větší nárok na ochranu? Vašut, o kterém napsali, že má deprese (Vrchní soud v Praze přiznal v březnu 2011 herci Marku Vašutovi za „opakované a hrubé útoky“ bulvárního deníku AHA!, který psal o hercově údajně promiskuitě a depresích, milion korun – pozn. red.), nebo Urbanová, o které říká Čunek na fóru Poslanecké sněmovny v přímém přenosu ČT24,

že je kurva (někdejší vicepremiér Jiří Čunek byl odsouzen k tomu, aby se omluvil a zaplatil 80 tisíc své bývalé sekretářce – z doby, kdy byl starostou Vsetína – Marcel Urbanové především za to, že ji označil za lhářku – pozn. red.)? Osobnostní práva jsou nezadatelná a musí platit pro všechny.

Dnes dochází k jejich aplikaci i v případech, kde jsme se s nimi dosud nesetkávali. Za mnou třeba přišel otec, kterému bylo zmařeno sto styků s dětmi, a říkal mi – exekuce tady nevedou k cíli, matka mých dětí mi zničila moje právo na rodinný život, chci ji žalovat na ochranu osobnosti. Na to neexistuje zatím judikatura.

Michal Ryška: Existuje. Už jsem takový případ řešil: pravomocně jsem žalujícímu otci přiznal nároky nikoli vůči státu, ale vůči matce.

Tomáš Němeček: Teď chtěla zareagovat doktorka Šimáčková, k poznámce o rozhodnutích Elišky Wagnerové k bulváru se vzadu hlásil její tehdejší asistent Marian Kokeš. Uprostřed řady jsem viděl, jak Eva Kováčechová nonverbálně nesouhlasila s tím, co říkal Zdeněk Kühn, tak to prosím směle verbalizujte. A vidím, že se hlásí také profesor Ivo Telec.

Kateřina Šimáčková: Děkuji paní doktorce Samkové za její připomínku: 21. století pro mě není koncem ochrany soukromí. Skutečnost, že si několik – s promiutím – papalášů vysoudí enormní částky (naproti v rozporu s tím, jak vypadá představa Evropy o ochraně soukromí veřejného činitele), není důvod, abychom

opustili samotný koncept ochrany soukromí. Zejména pokud jde o soukromí nejzranitelnějších osob – dětí. Vzpomeňme na televizní záběry týraných dětí z Kuřimi. Nebo na případ, kdy Blesk zveřejnil psychiatrickou diagnózu chlapce, který zaútočil na učitelku nožem. Nebo na případ, kdy soukromá televize zveřejnil zprávu, že strýc sexuálně zneužíval svého synovce, a podle záběru paneláku v malém městě můžete přesně identifikovat, o jakou rodinu jde. Takové zásahy považují za naprosto nemravné. Na ochranu soukromí dětí, duševně nemocných, ale i osob v trestním řízení, které dosud nebyly pravomocně odsouzeny, bychom neměli rezignovat. Pro mě slovenské případy nejsou sporem ochrany soukromí a svobody projevu, ale spíše zneužitím postavení či nedostatku osobní odpovědnosti lidí ve vysokých funkcích.

Ivo Telec: Když říkáme, že občas je zapotřebí se zastat

chudých a slabých, pak ale pozor – občas jsou těmi chudými a slabými i bohatí a mocní. I soudní funkcionář je člověk. Chráníme výkon veřejného úřadu, tečka.

Pak se mi zdá trochu irrelevantní posuzovat, zda někoho bolí či nebolí záda: lze říci, že tady už začíná intimita – ať už obyčejného člověka, celebrity, nebo politika – a tady už bych byl docela přísný. Pro výkon veřejného úřadu přece nepotřebujeme tyto věci znát; leda snad že by dotýčný byl zdravotně nezpůsobilý pro výkon veřejného úřadu. Občas mi lidé říkají, že se příliš zastáváme lidských práv bohatých. Ale někdo se jich prostě zastat musí.

Slovenský přístup je samozřejmě přemrštěný, pokud jde o přiznávání částky. Ale kladu si otázku, zda v tom není ono trestající zadostiučinění, k němuž se u nás jaksi neumíme nebo nechceme úplně odhodlat. A to spíše z důvodů filozofie civilního práva než jakýchkoli jiných. Přiznáváním satisfakci chápeme stále jen v její kompenzační roli, přidat k ní „soukromou pokutu“, jakési civilní trestání, příliš nechceme. Zákon nám to přitom nezakazuje, spíše jakési návyky či kulturněprávní zvyklosti.

Mimoходом, když se poplatky za tyto žaloby před lety zvýšily na 4%, jeden konkrétní činovník ministerstva spravedlnosti argumentoval na jednání legislativní rady výslovně tím, že chceme zabránit „americkým“ žalobám.

Když navážu na doktorku Samkovou: já občas jako advokát žaluji v těchto sporech o deset tisíc, z důvodu opatrnosti a taktiky. Má mi soud přiznat pouze těch deset, když okolnosti a zákonná kritéria zjevně svědčí pro to, že může přiznat sto tisíc? Kladu si otázku, zda by v takovém případě mohl sto tisíc přiznat. Myslím, že ano, ale nesetkal jsem se ještě se soudcem, který by mi to potvrdil v konkrétní věci či ve volné diskusi...

Tomáš Němeček: A vypadá to, že ani dnes se nese-tkáte...

Michal Ryška: Asi otázka směřuje na mě. Jestli mohu odpovědět, pane profesore, pak váš názor rozhodně není v literatuře osamocený, ale v praxi přijímán není. Tam se vychází z toho, že soud je vázán žalobním petitem. Jako akademický problém je to zajímavé, ale v praxi se neseťkáte s tím, že někdo žaloval ve sporu na ochranu osobnosti o nízkou sumu a soudce si řekl – ježiš, ten chce málo, já mu přiznám víc. V praxi to bývá přesně opačně; jak říká profesor Hajn, žalované částky jsou „koketní“, nadnesené, určené k dalšímu vyjednávání.

Pokud jde o satisfakce přiznávány krajskými soudy a jejich následný přezkum v odvolacím řízení: Vrchní soud v Praze se už dnes nebojí je zvýšit, což je u Vrchního

soudu v Olomouci nemyslitelné. Tam lze považovat za úspěch, pokud je částka potvrzena, mnohem častěji se však snižuje.

A pokud jde o roli satisfakce jako jakési soukromé pokuty: po rozhodnutí Ústavního soudu, konkrétně doktorky Wagnerové, ve věci žaloby pana Viegheho proti bulvárnímu tisku už myslím není sporu, že satisfakce plní i preventivní, odstrašující funkci. Po celkem ostré kritice, kterou doktorka Wagnerová vyslovila na adresu Nejvyššího soudu kvůli tomu, že neplní svou roli při sjednocování judikatury, zřejmě šel Nejvyšší soud do sebe. Už existuje několik jeho rozhodnutí z oblasti mediálního, ale i medicínského práva, kde satisfakce plní i preventivní funkci.

Tomáš Němeček: Zareagovat chtějí Peter Wilfling a Lukáš Fila. Neměla by zapadnout poznámka Kateřiny Šimáčkové o zranitelných osobách – možná je i čas na sebereflexi médií, zda jsme některé zpravodajství nepřeňhali.

Peter Wilfling: Souhlasím, že i veřejní činitelé mají právo na ochranu soukromí. Na Slovensku je ale až šokující nepoměr mezi sumami přiznávány politikům či soudcům a naproti tomu běžným lidem. Shromáždili jsme několik příkladů, jak se pozůstalí domáhali satisfakce po smrti svých příbuzných. Dcera vysoudila 400 tisíc tehdejších slovenských korun za smrt své matky v důsledku nesprávného postupu nemocnice. Manžel vysoudil 600 tisíc korun za smrt manželky v důsledku vykrvácení po operaci. Malý, několikaletý syn se udusil v nemocnici v důsledku nesprávného zacházení, rodiče vysoudili 200 tisíc korun. Matka vysoudila od řidiče, který srazil a zabil její dceru, 200 tisíc korun. Připomínám, že oproti tomu se politici či soudci domohli milionů za zásahy do své cti.

Lukáš Fila: Absolutně souhlasím s ochranou slabých a zranitelných. Jenže si teď nedokážu vybavit veřejně známý případ, kdy by takový člověk šel do soudního sporu proti médiím kvůli poškození své pověsti. Ty případy se vesměs týkají politiků a jiných veřejných činitelů.

My ve SME jsme žádný takový spor určitě neměli. I všechny žádosti o opravu, což je řekněme nižší stupeň než žaloba na ochranu osobnosti, podávají starostové, podnikatelé, lidé obchodující se státem, státní firmy. Tím nechci říci, že bychom nedělali chyby a že bychom nebyli ochotni je opravit; ale nevybavují si takovou žádost od „běžného soukromníka“.

V České republice už můžete posunout debatu na vyšší úroveň; nemusíte se zabývat tím, jestli je možné a správné, aby někdo byl jeden den ministrem sprave-

dlnosti, druhý den šéfem Nejvyššího soudu a třetí den vysoudil šest milionů korun. Vy můžete řešit luxusnější problém, kolik a za jaký typ prohrěšku a proč se má přiznávat.

Řeknu tedy jeden případ, kdy jsme psali o panu Šafárikovi. Pamětníci si možná vzpomenou, jak v éře Vladimíra Mečiara unesla tajná služba - je to víceméně veřejně potvrzeno, že šlo o tajnou službu - syna prezidenta Michala Kováče do Rakouska. Když Kováčovi skončilo funkční období a nepodařilo se zvolit nového prezidenta, přešly jeho prezidentské pravomoci na premiéra Mečiara a ten jakožto zastupující prezident udělil amnestii na všechny skutky související s únosem. Stížnost proti této amnestii řešil senát Ústavního soudu, v němž rozhodoval také Tibor Šafárik, a usnesl se, že amnestie jsou v pořádku. Naše noviny uspořádaly anketu, v níž různí poslanci a právníci toto rozhodnutí hodnotili. Několik z nich prohlásilo, že zvítězily politické tlaky, že je to nepřiměřené apod. Je to pochybení média? Jaká je podle vás přiměřená

sankce za to, že noviny otisknou v anketě výrok, že ústavní soudce pravděpodobně rozhodoval pod politickým tlakem?

Tomáš Němeček: V České republice asi žádná.

Lukáš Fila: Na Slovensku odpověď na tuto hádanku zní - padesát tisíc eur a omluva.

UVÁDĚNÍ ETNICKÉ PŘÍSLUŠNOSTI VE ZPRAVODAJSTVÍ

Kateřina Šimáčková: Možná máte pravdu, že v České republice máme tu věc vyřešenu. Ale nedejme se mýlit - třeba stačí vyměnit tři čtyři osoby, a můžeme mít velký problém. Doufám samozřejmě, že teď, kdy do justice nastoupilo tolik mladých odvážných soudců a že odvahu získali i ti starší, by ani výměna v čele nemohla změnit směr. Ale je lepší být obezřetný. Ráda bych ještě před přestávkou otevřela problém, na který nemám odpověď - a vůbec nevím, jestli nám právo nějaké řešení dává. Jako velmi silný zásah do osobnostních práv vnímám předsudečné informování o určitých sociálních skupinách. Nevím, jak silně toto téma pociťujete na Slovensku, ale několik velkých analýz - ať už připravených kanceláří veřejného ochránce práv, nebo Radou pro rozhlasové a televizní vysílání - ukázalo, že pokud je podezřelým ze spáchání trestného činu příslušník bílé většiny, etnicita se neuvádí, ale pokud je jím Rom, dozvíme se to snad vždycky. Kromě toho se pak objevují zprávy, kdy se ukáže, že

Romové byli obviněni neprávem. Ale ten plivanec už zůstane. Vůči romské menšině je to asi nejšlupnější, ale podobná tendence je i vůči cizincům. Nezapomenutelné pro mě bylo, jak policie nazývá některé operace dehonestujícími krycími názvy typu „akce Rákos“. Cítím to jako velký celospolečenský problém, který asi musí řešit hlavně seberegulace médií. Nechci narušovat dosavadní debatu, ale protože vidím, že se tu sešli lidé, kteří by k tomu měli co říct, zajímaly by mě vaše názory.

Tomáš Němeček: To by mě od slovenských kolegů zajímalo také - notabene když Daniel Lipšic, bývalý ministr spravedlnosti a později vnitra, považovaný za velmi pozitivní postavu, přišel s vědomým tematizováním „romské kriminality“. Hlásí se Eva Kováčechová, pak Zdeněk Kühn a nakonec Klára Samková.

Eva Kováčechová: Před nějakými deseti lety Krajský soud v Banské Bystrici řešil kauzu Mária Goral. To byl romský chlapec, který se v roce 1995 stal obětí velmi brutálního skinheadského útoku. Skini v Žiaru nad Hronom ho honili, polili nějakou hořlavou směsí a zapálili. Mária Goral po několika dnech ve velkých bolestech zemřel v nemocnici. Jeho matka vysoudila - poté, co případ kkrát prošel různými instancemi nahoru dolů - 150 tisíc korun za svou újmu a 150 tisíc za újmu mrtvého syna. To se týká tématu, o němž byla řeč před chvílí: soud řekl, že by si to zasloužilo i vyšší částky, ale že žádala jen tolik, a soud nebude satisfakci zvyšovat nad rámec požadované sumy.

Ještě několik poznámek na okraj dosavadní debaty. Zaznělo tu, že důvodem rozhodování soudů bylo to, že proti němu nebyla možná ústavní stížnost. Tato možnost už ale dnes existuje více než deset let, tento důvod už tedy neplatí.

Pokud jde o výši přiznávané sumy, pro mě je hlavní problém slovenských soudů v tom, že ji neodůvodňují. Okresní či krajský soud přiznají tu milion, tam 500 tisíc, ale nedozvíte se proč. Protože tato suma se jim zdála adekvátní, to je vše. Zaznělo tu, že příčinou vývoje na Slovensku je silná soudcovská samospráva. Sama o sobě je samospráva dobrá věc, ale musí být obsazena důvěryhodnými lidmi. Mně se jako hlavní problém zdá mýtus, že soudce má právo na soudcovskou nezávislost. To se opakovaně objevuje u sporů na ochranu osobnosti. Ve skutečnosti je to přece právo účastníka řízení na nezávislého soudce. Ale naši soudci si to přebírali jako své právo,

ohání se tím, když potřebují vysvětlit, proč se nemá zveřejnit jejich tvář. Což je směšné - všichni vědí, že teď například mluví Harabin, ale dává se páska přes oči.

Zdeněk Kühn: Je pravda, že plnohodnotná ústavní střížnost - tak jako v České republice - existuje na Slovensku asi deset let. Ale jak o tom psal ve slovenské odborné literatuře třeba Ján Štiavnický, mentální nastavení zůstalo jiné: slovenský Ústavní soud ruší mnohem méně rozhodnutí obecné justice než český. Český Ústavní soud to občas přehání, ale slovenský je velmi sebeomezený, mentálně zůstal nastaven v 90. letech, kdy se zabýval průtahy, nechodí tolik do merita. Proto většinu problematických rozhodnutí české justice vyřešil Ústavní soud, kdežto slovenská rozhodnutí šla do Štrasburku.

K tomu, co říkala Kateřina Šimáčková: souhlasím, že právo jen obtížně něco zmůže s bezbřehým informováním, že Rom někoho přepadl či zmlátil. To je otázka samoregulace. Ani na západ od našich hranic nenajdete pevné předpisy, které by zabraňovaly zveřejnit etnicitu, spíše je to otázka tolik vysmívané politické korektnosti. Přitom politická korektnost v mých očích neznamená nic jiného než zbytečně neubližovat slabším.

A ještě jedna poznámka. Kateřina Šimáčková zdůrazňovala, že 21. století není koncem ochrany soukromí a že nelze jednostranně favorizovat ochranu svobody projevu. To snad nikdo dělat nechce; rozhodně to nechci dělat já - ve všech případech, které jste uváděla, s vámi souhlasím. Šlo mi o to, že judikatura 60., 70. či 80. let, na kterou se dříve odvolával český Nejvyšší soud v Praze a na niž se dnes odkazují slovenští soudci (říkají, že přece není tak špatná), byla až příliš jednostranná. Vždy a všude preferuje ochranu soukromí. Jde přece o nastavení rozumné rovnováhy.

Tomáš Němeček nedávno v Právu & Justici LN zajímavě připomněl rozhodování Jana Vyklického v tiskových žalobách Petra Uhla nebo Jiřiny Šiklové proti Rudému právu v letech 1988 až 1989. Problémem komunistického práva byla selektivní aplikace práva jen na někoho. Jan Vyklický neudělal nic jiného, než že jako poctivý soudce aplikoval judikaturu na ochranu osobnosti i ve prospěch disidentů, s čímž nikdo nepočítal.

Tomáš Němeček: V publiku vidím i doktora Jiřího Machourka, legendárního obhájce disidentů z 80. let - jeho reflexe by mohla být zajímavá... Hlásí se Klára Samková.

Klára Samková: Chtěla bych podpořit kolegu Kühna. Jakožto osoba ostrakizovaná a kvůli obhajobě Romů ze slušné společnosti vyloučená chci říci, že toto je typický věc, kterou právo nezmůže.

Může se na to dvěma cestami. První věc je právní vzdělání, a to bohužel i právníků. Opakovaně jsem se setkala v rámci své obhajoby novoborského útoku, že lidé právně vzdělaní nebyli schopni rozeznat, co to je rasově motivovaný trestný čin. Lidé jsou přesvědčeni, že v momentě, kdy na jedné straně konfliktu je Rom a na druhé nikoli, je to a priori rasově motivovaný trestný čin.

A když jste teď mluvil o důsledné aplikaci práva padni komu padni: Jsme na jižní Moravě, máme za sebou břeclavskou kauzu, kdy byli Romové nespravedlivě obviněni z brutálního útoku. Podle mého názoru tam došlo k šíření poplašné zprávy a hanění etnika. Našly by se minimálně dvě či tři skutkové podstaty trestných činů - v běžně dostupných veřejných zdrojích. Přesto státní zástupce neobvinil mladistvého a jeho matku, kteří zprávy rozšířili.

To pak vyvolává náladu, kdy se říká - právo, udělej s tím něco! Jenže reagovat na to tím, že by se nesmělo psát do novin, že Rom podííl a ukradl pět slepic, to je přelepování rakovinného nádoru flastrem.

Tomáš Němeček: Jak se vypořádává s uváděním etnické příslušnosti SME?

Lukáš Fila: Tady těžko uvádět obecná pravidla. Pokud má etnická příslušnost v daném případě relevanci, pak ji uvádíme.

Snažíme se vyhýbat mechanickému uvádění, kde koho napadl Rom. Ale v mnoha případech etnicita hraje roli, dořikává celý příběh, bez jejího uvedení by nedával smysl. U nás je to komplikovanější v tom, že slovenská romská komunita je o hodně početnější, romský problém je velmi zásadním způsobem nezvládnutý a romská populace - když budu parafrázovat zprávy mezinárodních organizací - žije na úrovni subsaharské Afriky.

Chápu, že je zjednodušení psát paušálně, „jak žijí Romové“. Ale nedá se přehlížet, že etnicita skutečně spojuje vymezenou skupinu, která má velmi specifické sociální rysy, jimž je třeba se věnovat. A to je ještě třeba uvést, že problém etnicity ve zpravodajství je na Slovensku umocněn tím, že deset procent naší populace tvoří maďarská menšina. Na rozdíl od českých médií tedy řešíme i to, kdy uvádět, že někdo je maďarské národnosti, a kdy nikoli.

Souhlasím, že největší katastrofu by přinesly pokusy o právní řešení. Už teď existuje orgán, který se zabývá zpravodajstvím v elektronických médiích - licenční rada (Rada pre vysielanie a transmisíu, obdoba české Rady pro rozhlasové a televizní vysílání - poz. red.). Má v popisu práce ochranu slabších, například dětí, a je to orgán, který rozhoduje ještě hůř než soudy. Míra svéoleje je tam absolutní, kritéria jsou zcela nejasná, nepatří

žádné precedenty. Známe se s lidmi z jejího administrativního aparátu a pro ně samotné je to nepředvídatelná ruleta, jak rada rozhodne.

V odpolední části máte mluvit o Googlu a internetu. Slovenská zkušenost k tomu říká: Nic neregulovat, nechat to být, samoregulace dopadne lépe než mocenské zásahy.

„NA TĚTO DEBATĚ JE VELMI DOBRĚ VIDĚT, PROČ SE ČESKOSLOVENSKO ROZDĚLILO“

Tomáš Němeček: Konečně mikrofon dostává Marian Kokeš. A přihlásil se v první řadě doktor Josef Baxa.

Marian Kokeš: Chtěl bych navázat na předchozí debatu o výši přiznané sankce. Má hlavně zmírnit újmu, protože samotná újma je nereparovatelná, ale velmi souhlasím s tím, že soudy - či právo obecně - by neměly být hlavním regulátorem těchto sporů.

Využil bych teď právě přítomnosti zástupců médií. Mám dlouhodobě pocit, že média se bulvarizují, mají tendenci více šokovat, přinášet více bombastických zpráv, seriózní žurnalistika mizí. To pak samozřejmě přináší víc případů, kdy dochází k intenzivním zásahům do osobnostních práv, a to nejen celebrit a veřejně činných osob, ale právě těch slabších. Aby to nevypadalo jen jako dštění síry na média: chtěl jsem se vás zeptat, do jaké míry je to reakce na společenskou objednávku? Máte pocit, že veřejnost prahne například po fotkách z kuřimské kauzy? A vystupují média jako kultivátor veřejného prostoru?

Josef Baxa: Já tady celou dobu přemýšlím nad jednou věcí. Téma je široké - diskuse ho ještě rozšiřuje, až to vypadá na týdenní či stálovou konferenci na toto téma -, ale jako červená nit se jím od počátku táhnou slovenské případy, kdy se soudci soudí ve svém zájmu. Například film Zuzany Piussi jsem znal, znám ty snímky - kdyby to bylo bez zvuku, titulků a kontextu, myslel bych si, že na mě buď dýchla 80. léta, nebo že je to nějaká brazilská parodie na směšné spiklence. Spravedlnost je samozřejmě věc veřejná, její aktéři jsou osoby veřejně činné a skrývat jejich tváře mi přijde úplně absurdní (nebudu to rozvádět, dobrých důvodů pro tyto teze je myslím dost). Spíš přemýšlím, proč se ti soudci soudí. Myslím, že ještě není úplně zapomenuto, že těmto sporům na Slovensku předcházela vlna tzv. diskriminačních sporů o platy. Tedy že my všichni poslední okresní soud-

ci chceme mít stejně vysoké platy jako soudci speciálního soudu, kteří řeší nejzávažnější případy organizované zločiny, ačkoli my prostě rozvádíme nějaká běžná manželství a naši bezpečnost nic neohrožuje. Soudci by měli ten systém, v němž figurují, pro své zájmy buďto vůbec nepoužívat, nebo jen v krajních případech. V Česku vzbuzují velkou nevoli opakované žaloby ohledně platů; Ústavní soud opakovaně rozhoduje, že odněmání platů je protiústavní, ale uvnitř justice není úplně jednoznačný názor, zda se o to soudit. Samozřejmě: čím víc to parlament znovu zkouší, čím víc ústavní soud říká, že to je protiústavní, tím víc roste naštvanost soudců a i ti, kteří by takové žaloby třeba před deseti lety nepodali, je podávají nyní. Ale pořád to není tři tisíce žalob, nejsou to všichni - na rozdíl od Slovenska. Znovu říkáme: je to velké vnitřní napětí, velký etický problém, jestli používat soudní systém ve své věci. Na Slovensku se ale těm žalobám masově vyhovovalo.

Moje otázka by tedy zněla: Proč slovenští soudci milují svého Harabina? To přece není žádná osamělá postava, naopak je velmi oblíbený a populární. Proč tomu tak je?

Tomáš Němeček: Už jsme se přiblížili dvouhodinovému fyziologickému limitu, takže už jen poslední otázky a potom reakce panelistů.

Otázka z publika: Já se jmenuji Oprchal, dobrý den, nebudu dlouho zdržovat. Jen jsem chtěl reagovat na řešené otázky. Myslím, že jsou spíše společenské a etické než právní.

Co se týká výše těch přisouzených částek třeba ve slovenské justici, já se velmi

bojím výrazu „trestání“. Já bych na jedné straně viděl jako řešení etiku novinářů, na druhé straně profesní erudovanost soudců, kteří tyto kauzy rozhodují. Když tu zaznívalo, že politik či soudce nemá problém u své žaloby o 200 tisíc eur uhradit poplatky, ale matka brutálně zavražděného syna - jak říkala kolegyně ze Slovenska - žalovala jen o 150 tisíc korun, pak by soud měl opravdu využít moderační právo a upravovat tyto částky nahoru či dolů.

A k tomu, co zde už padlo o uvádění etnické příslušnosti od kolegů nebo od paní doktorky Samkové: zase v tom vidím otázku společenské vyspělosti a novinářské etiky, zda je třeba v konkrétním případě rozlišit, že byl dotýčený Rom či Ukrajinec.

Tomáš Němeček: Prosim o krátké reakce na otázky Mariana Kokeše a Josefa Baxy.

To pak samozřejmě přináší víc případů, kdy dochází k intenzivním zásahům do osobnostních práv, a to nejen celebrit a veřejně činných osob, ale právě těch slabších

Lukáš Fila: Myslím, že na této debatě je velmi dobře vidět, proč se Československo rozdělilo. Žijete v jiném mentálním světě. Vznášíte jemné otázky etiky a modelační role soudu, což je fajn, ale Harabin chce vydělávat. On má těch šest milionů korun. Tady se ne bavíme o výchově médií nebo utváření právních norem, ale o normálním regulérním výdělečném byznysu pro něj a pro skupinu blízkých.

Soudci, kteří to rozhodují, nejsou vedeni nějakým právním dogmatem. To je člověk, který disciplinárně stíhal a zastrašoval desítky lidí. To je džungle. Tady se ne bavíme o zvažování právních argumentů, ale o tom, že si takový soudce říká – *tak teď jsem dostal na stůl Harabinovu žalobu, pro boha živého, co se mnou bude?!* Zcela bez legrace: častokrát jsou manipulována přidělení spisů, dočasně se změni rozvrh práce. Řekne se, že většina soudců je přetížená, zrovna jsou volní jen tito tři, kteří – to je náhoda – byli minulý měsíc povýšeni Soudní radou.

Zkuste se dostat civilizačně o stupeň níž, zapomeňte na doktríny a berte to tak, že je tu člověk, který má moc, umí lidi pronásledovat, ale umí je i odměňovat výhodami a dostává za to nějaké výhody zpět. To pro mě vysvětluje Harabinovu popularitu. Rozumí pudovosti těch lidí: umí zastrašit ty, kteří by se mohli ozvat, a zároveň ví, nač slyší ti ostatní. Když byl ministrem, jeho hlavní agendou byly třinácté či čtrnácté platy pro soudce. Říkáte si – co to je za absurditu, vždyť už dosavadní plat je víc než slušný. Ale spousta soudců to zajímá. Jdou do práce, udělají své spisy a zajímá je, kolik dostanou peněz na účet.

To Harabin byl strůjcem diskuse o diskriminačních žalobách. *Podívejte se – tady je nějaký speciální soud, a má tolik peněz? Copak vy taky nepracujete dobře? Jasně že pracujete!* Nemilujte pak takového člověka. Víc než polovina slovenských soudců žalovala stát, každý z nich o miliony korun, protože vydělávali míň než soudci na speciálním soudu. To je žaloba, která má makroekonomické rozměry: tady už se ne bavíme o drobných, ale o miliardových sumách. Teď to ještě pořád kvasí, asi se uzavře nějaký smír, ale formálně jsou stále podány. Kdyby se jim všem vyhovělo, nastal by reálný problém – kde ty peníze teď najít? A kdo to má vlastně rozhodovat, když si peníze nárokuje více než polovina soudců? Najděte někoho nezaujatého. Padaly tu otázky, zda byla chyba v příliš silné soudcovské samosprávě na Slovensku. Víte co – je to úplně jedno, protože Harabin byl ministrem, předsedou Nejvyššího soudu i šéfem Soudní rady. Jaký model byste vymysleli, takový by nějakým způsobem ovládal. Jako větší problém se ukazuje, že stovky soudců jsou ochotny slyšet na zvuk peněz a podávat žaloby. To je skutečný

problém slovenské justice. Všechno ostatní, o čem jsme se dnes bavili, už jsou jen symptomy.

Jistě můžete říci, že až bude v čele justice lepší člověk, objeví se lepší vzory, budou se přísněji postihovat prohřešky, změní se to... V to musíme doufat. Ale obávám se, že hlavním problémem na Slovensku je doživotní mandát soudců. Polovina z této masy je schopna žádat milion eur či dva či tři od státu za fiktivní diskriminaci. I to je přece paradox: antidiskriminační zákon, který měl chránit Romy a podobně slabé menšiny, nakonec nejmásověji využili sami soudci – s doživotně garantovanými pracovní mistry a s platy vyššími než poslanci. Cítili se uraženi a diskriminováni tím, že mají nižší platy... To je skutečný problém. I diskuse o míře samosprávy je jen symptom.

Tomáš Němeček: Tak to byla vyčerpávající odpověď. Ještě poprosím o závěrečné slovo nejstaršího gentlemána v aule, doktora Jiřího Machourka. Když jsem připravoval článek o ochraně osobnosti v letech 1988 až 1989, o němž mluvil Zdeněk Kühn, narazil jsem v knihovně Libri prohibiti na žádost doktorka Machourka z července 1989. V zastoupení svého klienta, politického vězně Petra Cibulky, píše Rudému právu žádost o tiskovou opravu a se suchým právníckým humorem upozorňuje, že i mnohokrát trestaný recidivista vedle v černé kronice má víc práv než Cibulka, držený ve vazbě pro šíření samizdatu a rockových nahrávek. Pane doktore, když se podíváte zpět, jakým vývojem jsme za těch 24 let prošli, co si o tom všem myslíte?

Jiří Machourek: Od dob základní školy se obávám toho, že budu vyvolán, a z toho důvodu vždy sedím v zadních lavicích. Obávám se, že jste porušil mé právo na soukromí...

Tomáš Němeček: Já jsem varoval, že dneska budu zkoušet.

Jiří Machourek: Já jsem Petra Cibulku a Necenzurované noviny zastupoval i po roce 1989. Žalob na ochranu osobnosti tehdy byly desítky, možná stovky. Odmítl jsem až v polovině 90. let, kdy Petr Cibulka vulgárně urazil tehdejšího prezidenta Václava Havla. To už jsem odmítl, protože tady jsem cítil, že už je to hodné za hranou. Od té doby už jsem ho nezastupoval. Snad bych se dnes víc klonil k ochraně soukromí. Bojím se, že už jsme dnes za hranicí, kdy je víc chráněna svoboda projevu než soukromí a čest.

Tomáš Němeček: Jste skvělý ukončovač. Děkuji všem za trpělivost, znovu se zde sejdeme za hodinu na panelu o Googlu a Facebooku. Zatím na shledanou.

KONFERENCE „OCHRANA OSOBNOSTI V INTERNETOVÉM VĚKU“ NA FAKULTĚ SOCIÁLNÍCH STUDIÍ MU V BRNĚ 15. KVĚTNA 2013

II.

CO O NÁS VÍ GOOGLE, FACEBOOK A MOBILNÍ OPERÁTOŘI

**Lidové noviny pořádaly konferenci s pomocí FSS MU,
hlavním sponzorem byla advokátní kancelář Dentons.**

Účastníci panelu odpolední části byli:

Zdeněk Kühn, soudce Nejvyššího správního soudu

Jiří Devát, generální ředitel Cisco Systems ČR

Josef Prokeš, ředitel odboru legislativy a zahraničních vztahů Úřadu pro ochranu osobních údajů

Matěj Myška, asistent v Ústavu práva a technologií Právnické fakulty MU

Jan Cibulka, zakladatel serveru Datastory.cz

Moderátorem byl redaktor přílohy LN Právo & Justice **Tomáš Němeček**

ÚVOD

Tomáš Němeček: Ještě jednou dobrý den, vítám vás na odpolední části konference. Ještě než začne úvodní prezentace, připomenu dvě epizody.

Před několika lety v Německu politik tamní strany Zelených Malte Spitz požádal německý T-Mobile o poskytnutí dat, jež o něm nasbíral. Po jistých peripetiích se mu uchovávaná data o telekomunikačním provozu podařilo získat, zpracoval je do interaktivní grafiky a vydal ve spolupráci s Die Zeit jako „Šest měsíců mého života v 35 tisících záznamech“. Výsledek citoval mj. český Ústavní soud ve svém nálezu ohledně uchovávání dat (data retention).

Druhá epizoda: jistě si vzpomínáte, jak si před časem jis-

tý severočeský policista jménem Hudec – pod záminkou, která se ukázala jako smyšlená – vyžádal záznamy o telekomunikačním provozu několika známých lidí včetně předsedy Ústavního soudu nebo tehdejšího vedoucího Kanceláře prezidenta republiky. Eliška Wagnerová tehdy ostatním ústavním soudcům navrhla, aby společně požádali své operátory o poskytnutí dat, jež o nich uchovávají. Ostatní ústavní soudci však měli za to, že se to příliš nehodí, protože by spor mohl skončit u soudu – a hrozil by tím, že by doputoval až k Ústavnímu soudu. „Českým Maltem Spitzem“ se tak nakonec stal zde přítomný Jan Cibulka, který o předání dat požádal český T-Mobile. Po delším vyjednávání, kdy se za Jana Cibulku postavil i Úřad pro ochranu osobních údajů, data získal a zpracoval je do následující interaktivní grafiky.

Show nyní patří jemu; panelistům ji doporučuji sledovat z první řady, ať si neukroutí hlavu.

CO O VÁS VÍ TELEFONNÍ OPERÁTOR

(Na plátně se promítá grafika dostupná na blogu Datastory.cz: <http://datastory.cz/data-retention-v-cesku-aneb-co-na-vas-vi-operator/> - pozn. red.)

Jan Cibulka: Prezentace, kterou jsem připravil, jsou vlastně historiky z přípravy jednoho článku. V současnosti se věnuji datové žurnalistice a téma data retention jsem se snažil zpracovat už v roce 2011. Tehdy právě částí příslušného zákona zrušil Ústavní soud, takže když jsem požádal T-Mobile o poskytnutí uchovávaných údajů, obratem odpověděli, že po nálezů ústavního soudu je všechna smazali.

Když byl přijat nový zákon, počkal jsem měsíc a o data požádal znovu. Nepředpokládal jsem komplikace, protože jsem vycházel z toho, že téma už „proštouchl“ Malte Spitz a zde se v podstatě jednalo o stejného operátora - český T-Mobile patří do skupiny Deutsche Telekom. O to větší bylo mé překvapení, když T-Mobile nejprve odpověděl, že požadovaná data neshromažďuje. Posléze připustil, že zákonnou povinnost plní a data shromažďuje, ale dát mi je nemůže. V zákonu o ochraně osobních údajů je nicméně napsáno, že ten, jehož data jsou shromažďována, má na ně nárok - protistrana je povinna mu je poskytnout v nejkratším možném termínu po obdržení žádosti (T-Mobile si to mimochodem vyložil tak, že to rozhodně není dříve než za třicet dní po obdržení mého e-mailu).

Po dvouměsíčním korespondování mi jejich právní oddělení odepsalo, že data mi vydat nemohou, protože zákon o elektronických komunikacích jasně stanovuje subjekty, kterým smí shromažďovaná data vydat - například policie, Česká národní banka, tajné služby -, a já jakožto subjekt, jehož data jsou shromažďována, tam nejsem. Informace o mém vlastním pohybu či provozu mého telefonu mají být pro mě tajné. To byl argument, který mi přišel mírně orwellovský.

Začal jsem zkoumat předpisy EU, z nichž náš zákon vychází. Je v nich stanoveno, že stát skutečně může někomu nařídít shromažďovat data o občanech, k nimž se pak tito občané nemusejí dostat - ale pak je třeba jasně odůvodnit proč. Například proto, že policie proti vám zahájí trestní řízení, nemáte právo se od policie dozvědět, co všechno o vás ví. Jinak by pachatelé vážných zločinů mohli preventivně každý měsíc žádat policii o sdělení všech uchovávaných dat a zjistit, o kolik se posunulo jejich vyšetřování.

Mluvil jsem však s autory zákona o elektronických komunikacích, dokonce přímo konkrétního ustanovení

o data retention, a sdělili mi, že v mém případě podle nich žádný chráněný zájem neexistuje. Tehdy jsem se proto rozhodl, že data z T-Mobilu vypáčím. Velmi mi pomohlo občanské sdružení Iuridicum Remedium, které se zabývá ochranou osobních údajů; jejich právník Jan Vobořil mi pomohl formulovat argumenty pro další jednání s T-Mobilem a následně s úřadem pro ochranu osobních údajů. Napoprvé se totiž ÚOOÚ ztotožnil s postojem T-Mobilu.

Pokud je mi známo, i uvnitř ÚOOÚ se pak na toto téma rozjela debata a nakonec převážil názor, že právo na přístup k uchovávaným datům mám. Pak už to šlo ráz na ráz. T-Mobile svolil, že data předá, naučtoval si za to částku 250 Kč (což je suma, kterou účtuje za obdobné výpisy i policii). Data mi předali na CD a výsledkem je tento dokument.

(Dokument se promítá na plátno - pozn. red.)

Co zde vidíme? Podívejme se například na čtvrtý rádek. Je tu typ komunikace - zde konkrétně připojení k internetu -, následuje mě telefonní číslo, dále připojovací bod, jež můj telefon využil, je tam tzv. IMEI, jedinečné číslo identifikující můj telefon (i když si vyměníte SIM kartu, číslo IMEI zůstává stále stejné), dále čas a délka spojení. Asi nejzajímavější informace je tady - 113 cell ID. To je číslo věže, která mě připojení zpracovávala. Jistě jste si všimli, jak v posledních letech v České republice na všech vyšších domech vyrostly antény telekomunikačních operátorů, tyče obestavěné kratšími svíslými zářiči. Každá z těchto věží má své číslo (cell ID). Pokud se k ní mobil připojí, z výpisu můžete přibližně určit, kde se tato konkrétní osoba pohybovala; nebo alespoň její mobilní telefon.

V době, kdy zákon vznikal, ještě v České republice prakticky neexistoval internet v mobilu. Všichni jsme měli Nokii 5110, s níž se dalo jen telefonovat a posílat SMS. To znamená, že při mé telekomunikační aktivitě - deset SMS denně a dva tři telefonáty - se o mém pohybu nedalo zase tolik zjistit. Ale když se k tomu přidaly chytré mobilní telefony, které jsou téměř neustále připojené na internet, místo nespojitých bodů už máte víceméně plynulou čáru.

Dnes můžete sestavit pohyb za posledního půl roku. Tedy: kde se majitel mobilu pohybuje, kde přespává, s kým si telefonuje. V kombinaci s výpisy z mobilů, s nimiž si telefonuje nejčastěji, můžete odhadnout osoby důležité v jeho životě. I o nich můžete zjistit jejich pohyb, takže například víte, že majitel telefonu - řekněme ženatý ústavní soudce - spí čtyři noci v týdnu s jedním telefonním číslem, pouze v úterý přespává v malém bytě na Jižním Městě s jiným číslem. Z toho už můžete začít odvozovat informace, které mohou být citlivé.

Citlivá je samozřejmě už sama informace o denním režimu. V první řadě mě napadnou bytaři: zloděj může přesně zjistit, kdy rozhodně nebudu doma.

Kvůli pochopení dat ve výpisu jsem se sešel s člověkem, který má tyto věci v T-Mobilu na starosti. Zpracování ale mělo jeden praktický problém: neexistuje oficiální databáze oněch telekomunikačních věží. Operátoři samozřejmě jejich seznam mají a poskytují ho policii, ale nejsou povinni ho předat vám. Proto jsem použil stránky GSMweb.cz. Provozuje je skupina nadšenců, jejichž koníčkem je sbírat fotografie a souřadnice telekomunikačních věží. Z jejich volně přístupných stránek jsem tedy zjistil polohy věží a mohl sestavit mapu. Mimochodem, dobře zpracovaná databáze tohoto typu má docela velkou komerční hodnotu, protože ji používají výrobci mobilů ke zpřesňování navigace. (Kdybyste měli v telefonu jen GPS čip a zaměřovali se podle něj, trvalo by to dlouho a spotřebovávalo strašně moc energie.)

(Na plátno se promítá mapa - pozn. red.)

S pomocí kolegy operátora jsem sestavil tuto animaci - tři dny z mého života. Jak vidíte, suverénně nejčastější typ komunikace je internet. Tady vidíme ranní hodiny, kdy netelefonuji a spím, ale telefon se dál připojuje k internetu. Tady přichází v osm ráno první SMS, pak celé dopoledne internet, až kolem dvanácté hodiny první krátký hovor.

Ve spodní části vidíte bod, který ukazuje můj postupný pohyb po Praze. Tady je místo, kde bydlím... Tady přišel velký skok, protože jsem nastoupil do metra, kde se telefon nestihá připojit... Tady je moje pracoviště v centru Prahy... následuje skok na oběd... zase telefonáty... zpět v kanceláři... tady jsem jel na návštěvu za rodinou bydlící v jiné části města... přijal jsem nějaké SMS... z jakéhosi záhadného důvodu jsem se vracel do kanceláře a až pak jel domů... Tady je zastávka, kde jsem vylezl z metra a čekal na tramvaj, je tu větší množství připojení k internetu, evidentně jsem si četl zprávy. Následovala cesta domů.

Upřímně řečeno, první věc, kterou mi vizualizace řekla, byla ta, že nevedu zrovna zajímavý život. Druhá věc, která mě zarazila: policisté tím pádem sbírají data, která nejsou zas tak užitečná - podobná data by mohli sbírat jiným způsobem a třeba i přesněji určit vaši pozici. Na toto téma následně vznikl článek. O tématu se tím začalo víc mluvit, zbylí dva operátoři se vyjádřili, že nemají v plánu data svým klientům dávat - což se ukázalo jako poměrně krátkozraké, protože pak dostali větší množství žádostí a data vydat museli.

FOTO SHUTTERSTOCK

Závěrem: ten, kdo zákon psal, vůbec nepočítal s internetem v mobilu. Z nástroje na možné potvrzování či vyvrácení alibi se tak stal nástroj na poměrně přesné sledování pohybu mobilních telefonů. Zákon neupravuje, jak přesně musí operátoři data skladovat. Například T-Mobile vede interní debatu – protože objem dat je značný –, jestli místo sběru na národních úrovních prostě nezřídit jedno velké datové centrum například v Maďarsku pro celou skupinu. To by ale také mohlo znamenat, že při bezpečnostním selhání by uniklo extrémní množství velmi citlivých dat.

Dotaz z panelu: Vyjádřil se operátor k tomu, jak zabezpečují ochranu dat?

Jan Cibulka: Pokud vím, rozdělují je do několika databází. Ten výpis, který jsem vám právě ukázal, nikde fyzicky neleží – vznikne až na základě požadavku policie nebo jiného oprávněného subjektu, dnes už tedy i majitele telefonu.

Lokalizační údaje jsou z různých částí sítě, v ní se pohybují zhruba den kvůli účtování a potom „umírají“. Jen část z nich se ukládá do databází. Přesné detaily bezpečnostních zabezpečení samozřejmě neznám.

Tomáš Němeček: Také budu mít několik otázek, ale ještě v této fázi představíme panelisty. Jsou jimi docent Zdeněk Kühn, soudce Nejvyššího správního soudu a člen katedry teorie práva na pražské právnické fakultě, dále Jiří Devát, expert na informační technologie a ředitel české pobočky Cisco Systems, dále Josef Prokeš, ředitel odboru legislativy a zahraničních vztahů Úřadu pro ochranu osobních údajů a Matěj Myška z Ústavu práva a technologií brněnské právnické fakulty.

Můžete tedy pro pořádek říci jasný návod pro laiky, jak o nasbíraná data požádat?

Jan Cibulka: Dnes už myslím ani není třeba psát doporučený dopis, stačí požádat telefonicky. Operátor si ale musí ověřit vaši totožnost, takže vám patrně data pošle do vlastních rukou. Částku za zhotovení 250 korun vám prostě připočte k měsíčnímu vyúčtování služeb. Pokud používáte předplacenou kartu, budete mít problém prokázat, že jste oprávněný subjekt a že karta nepatřila nikomu jinému. O to se teď právě snažíme, výsledek však ještě nemáme.

Pokud by se operátor bránil, pošlete mu dopis – adresu jsem zveřejnil na webu, případně vám můžu poslat vzor žádosti. Ale nejde o nic složitého, prostě napíšete, že chcete záznamy o telekomunikačním provozu na svém čísle, a podepíšete se.

Tomáš Němeček: Vy jste v rozhovoru říkal, že příští téma, které vás zajímá, jsou věrnostní karty. Zajímá mě, jak jste u nich pokročil. Ale ještě předtím krátké rychlé kolečko mezi panelisty – překvapilo vás něco ze zveřejněných informací, máte k tomu otázku?

Zdeněk Kühn: Překvapivě to pro mě nebylo, protože se o téma zajímám. Zato o věrnostních kartách jsem ještě nečetl nic – a věřím, že je to zajímavé téma. Snad jen krátce: ukáže ten výpis i spojení na síti wi-fi?

Jan Cibulka: Ne, protože to nejde přes síť operátora, takže se spojení neukládá. Zákon, jak jsem to pochopil, byl koncipován tak, aby se zaznamenávala komunikace vzešlá z vaší iniciativy, nikoli to, co si síť vynutí pro své fungování.

Jiří Devát: Dnes se sice ještě informace o wi-fi ve výpisu neobjeví, ale zanedlouho vyjždět začne. Operátoři bojují s kapacitou, zvláště v hustě zalidněných oblastech, takže nastupuje tzv. wi-fi off-load, přeměrování GSM na bezdrátové sítě. Představme si tedy v Brně například Kajot Arenu, kde je na dobrém utkání nebo koncertu několik tisíc lidí, všichni připojení přes mobil na internet, takže wi-fi off-load je zapotřebí. Nepřekvapuje mě, jaké informace jsou dnes k dispozici. Bude jich čím dál víc, pokud si neřekneme „zpátky na stromy“. Jiná otázka je, jak by shromažďovaná data měla být uložena nebo jaká by v žádném případě zaznamenávána být neměla.

Josef Prokeš: Já jsem byl v souvislosti s data retention naposledy překvapen novelou zákona. Po dvou nálezech Ústavního soudu a po případu zmiňovaného severočeského policisty se měla úprava korigovat. A překvapilo mě, že legislativní vývoj nevyřešil vlastně polovinu celé agendy – totiž zákon o policii, podle nějž lze podobné údaje získávat také. Takže v údivu čekám, jestli se objeví další podobná kauza s policejním únikem, jakou už jsme zažili...

Matěj Myška: Snad bychom měli připomenout, že data nemůže zjišťovat každý o každém, ale jen oprávněné subjekty typu orgánů činných v trestním řízení...

Jan Cibulka: ... to je pravda, ale co když na své smlouvě s mobilním operátorem máte víc čísel, například i od své manželky? Operátor neví, že je to vaše manželka, je to pro něj prostě druhé číslo na vaší smlouvě. Podle toho, jak jsem mluvil s lidmi z T-Mobilu, by vám tato data vydali, pokud by neměli podezření, že jde o číslo někoho jiného. Kdybyste řekli, že je vaše, mohli byste zjistit informace o pohybu své ženy.

Extrémní situace: jistě jste už dostali nabídku tzv. virtuálního mobilního operátora. Jejich prodejci vám na ulici nabízejí SIM kartu se slevou. Striktně vzato tito virtuální či „sedí“ operátoři vystupují vůči T-Mobilu a ostatním jako vlastníci takto prodávaných čísel. Teoreticky by si mohli vyžádat data tisíců svých zákazníků a následně je prodat. Zákon to nijak neošetřuje.

Josef Prokeš: Stručně dodám, že to je otázka právní jistoty, kterou by měl zákon poskytovat, a zatím tomu tak asi není. K takovým situacím by však docházet nemělo.

Zdeněk Kühn: Jedna věc mě v prezentaci přece jen překvapila – prvotní reakce operátora, že po nálezu Ústavního soudu data smazal. Shodou okolností jsem v té době zkoušel doktorandy na právnické fakultě a mezi nimi byla studentka, která píše práci na toto téma (je zaměstnána u jednoho z operátorů, proto nebudu jmenovat ani ji, ani jejího zaměstnavatele). Říkala mi, že operátoři se k nálezu stavějí různě. Někteří se tvářili, že nemohou dávat nikomu nic, někteří je dávali policii, pokud o ně požádala – ale data měli všichni.

Tomáš Němeček: A pokud jde o data z věrovnostních karet?

Jan Cibulka: Dvě kolegyně se uvolily k experimentu, takže jsme získali podrobné informace z jejich věrovnostních karet. Jeden z obchodních domů, kterým jsme se zabývali, shromažďuje například podrobné informace o jednotlivých nákupech, dále do jaké příjmové skupiny patříte, jak často nakupujete, jaký druh zboží (jak často třeba nakupujete alkohol, což může být samo o sobě citlivé), kolik za jednotlivé zboží utrácíte. Mají přehled za posledního půl roku o každé mrkvi, která s věrovnostní kartou prošla pokladnou. Brzy o tom vyjde článek.

CO VÍ A CO NEVÍ GENERACE Y

Tomáš Němeček: Zdeněk Kühn ve sborníku Právo na soukromí (Brno 2011), který se týkal mj. ochrany soukromí na internetu, připomínal, že běžný uživatel internetu si možná ani neuvedomuje, co všechno je o něm zaznamenáváno v tzv. cookies (funkce internetového prohlížeče, která umožňuje zaznamenávat uživatelské chování na internetu – pozn. red.). Až po opakovaných návštěvách řekneme Amazonu může uživateli dojit, že Amazon mu nabízí knihy, o nichž předpokládá, že by se

mu mohly líbit.

Také se říká, že data shromažďovaná mobilními operátory nejsou nic proti tomu, co mají Facebook nebo Google. Kdybyste tedy někdy cítili potřebu šířit osvětu a říci laikům „věděli jste, že...“, co byste jim sdělili?

Jiří Devát: Věděli jste, že 91 procent mladých lidí z tzv. generace Y, tedy mezi 20 a 30 lety, se domnívá, že období soukromí na internetu už dávno skončilo? Nevěří, že je možné udržet na internetu jakoukoli privátnost. Jen abych to vysvětlil, pokud by právníci namítali, že soukromí přece chráněno být musí – jedna věc je zákonný rámec, druhá věc je vnímání. A toto vnímání se v mladé generaci zásadně proměnilo.

My ze starší generace jsme si před pětadvaceti lety neuměli představit, že by šlo na ulici telefonovat jinak než z telefonní budky. Do ní jsme se zavřeli, abychom si vytvořili fyzické soukromí. Stejně tak když jsem si na gymnáziu telefonoval se spolužáky nebo s dívkami, o které jsem usiloval, natáhl jsem sluchátko na telefonní šňůře až do koupelny a zavřel za sebou. Ještě po nástupu prvních mobilních telefonů pamatují lidi, kteří s nimi zaběhli do budek a telefonovali odtamtud.

To padlo. Většina se naučila telefonovat na veřejnosti. Respektive: někteří to nezvládli a veřejně řeší své velmi soukromé záležitosti, ale většina si dokáže i na ulici nebo v hromadné dopravě uhlídat soukromí.

Obdobný proces nyní probíhá na internetu. Generace Y se vzdává představy, že by za sebou mohla na internetu zavřít pomyslné dveře do koupelny, a začíná se tedy

podle toho chovat. Věděli jste, že 80 procent mladých lidí věří, že ostatní na internetu vystupují pod falešnými identitami? Pouze pětina si myslí, že internetové identity jsou pravdivé... Teď by šlo samozřejmě rozebírat, co to přesně znamená: jestli je falešnou identitou pozmeněné datum narození, změněné jméno, nebo až kompletní falešná identita. Ale jde mi o to, že generace Y automaticky předpokládá, že protějšek na internetu o sobě nebude prvoplánově říkat celou pravdu. Tak jako ulice je veřejný prostor a neexistuje na ní jiné soukromí než to, které máme v sobě, oni to tak vnímají na internetu.

Zdeněk Kühn: Řada lidí asi moc nepřemýšlí nad tím, proč jim chytré internetové stránky nabídnou to, co zrovna chtějí – protože je to uživatelsky velmi příjemné. Když si prohlížím virtuální knihkupectví, je pro mě ulehčení, že mi nenabízí knihy, které mě nezajímají, ale

Věděli jste, že 91 procent mladých lidí z tzv. generace Y, tedy mezi 20 a 30 lety, se domnívá, že období soukromí na internetu už dávno skončilo?

takový druh, který čtu. Zjednodušuje mi to život; byt jsem si vědom, že za určitou cenu.

Když se podíváte na ústavní listiny, myšlenkově jsou zakotveny v 19. století: základním zlosynem v oblasti soukromí je pro ně stát, a proto je před ním člověka potřeba chránit. V 21. století už je to jinak: největším narušitelem soukromí jsou nestátní aktéři. A toto narušování není masivní a jednorázové, ale malé, po sotva patrných kouscích. Každý jednotlivý zásah by skoro nestál za řeč - až teprve v celku vytvoří masivní zásah. Zkuste někdy pracovat s počítačem, na němž budete maximálně chránit své soukromí: zrušíte cookies a podobné nástroje, takže si počítač nebude pamatovat hesla, nebude si pamatovat žádné internetové stránky. Radím Polčák (ředitel Ústavu práva a technologií PF MU - pozn. red.) velmi hezky říká, že data mohou být nebezpečná až v souvislostech. Když už tady byla řeč o soudcích: v justici všechna počítačová data spravuje ministerstvo spravedlnosti. Na jejich základě by patrně mohlo vypátrat o každém jednotlivém soudci, na jaké internetové stránky chodí a co vyhledává. O některém soudci zjistíme, že se rád dívá na kočky, o jiném, že seduje auta. Čistě teoreticky, takové informace by se daly využít: kdyby se prodaly například advokátům, mohli by přizpůsobit žalobu a její styl konkrétnímu soudci... Netvrdím, že se to děje, ale taková možnost existuje. Když se proto debatuje o oddělení justice od exekutivy, o různých nejvyšších radách soudnictví, může to mít smysl i v tom, aby exekutiva přišla o možnost získávat zajímavá data.

Tomáš Němeček: Pěkná představa - že by advokát zformuloval případ buď tak, že auto bezohledně přejelo ubohou kočku, anebo tak, že kvůli té mrše vznikla nehoda... Promiňte, teď to vyzní až příliš bonmoticky, ale když vám Amazon nabízí jen knihy, které vás zajímají - jak víte, co vás zajímá? Řečeno vážněji: není tou cenou také určité ochuzení o knihy, o nichž jste dosud nevěděl, že by vás zajímat mohly?

Zdeněk Kühn: Je to zrychlení života. Amazon mi už nenabízí fantasy literaturu, protože ví, že mě nezajímá tak jako kdysi. Zato mi na klíčové slovo nabízí literaturu právnickou a politologickou. Teď poslední dobou mi občas nabízí i pohádky, protože jsem nějaké nakoupil.

Josef Prokeš: Ono se ukazuje, že pozitivní informace je časem neutrální, neutrální se může stávat negativní... Měli bychom připomenout, že se mění v čase a zastarávají. Žijeme ve světě, který vyžaduje pořád nová data a jejich aktualizace. Pak už v tom zběsilém vývoji nezbyvá než řešit otázky, zda se data mají také mazat a jestli někomu budou po čase ještě k užtku.

K tomu zrychlení života: mám v rodině docela problém přesvědčit - nainstaluje si tento a tento prohlížeč. Například proto, že umí Adblock (doplňek umožňující blokování reklam - pozn. red.), NoScript (bezpečnostní nástroj, který blokuje stránky, jež se nezdaří důvěryhodné - pozn. red.), NoCookies (cookies umožňují identifikaci konkrétního uživatele a jeho vyhledávacích návyků na internetu - pozn. red.), Ghostery (nástroj rozpoznávající neviditelné sledování vyhledávacích návyků - pozn. red.). Brzy zjistí, že je to pracné, a po měsíci ho přestanou používat. Vráti se k tomu, co dělá většina populace.

Postoj většiny myslím dobře vystihuje výrok jedné poradkyně českého ministra: nikdy si prý nedokázala představit, že se fotografie, kterou si dala na Facebook, objeví v tisku.

Tomáš Němeček: Můžete připomenout, co to bylo za fotografie?

Josef Prokeš: Snímek byl pořízen pravděpodobně po nějaké společenské akci. Poradkyně na něm byla nalíčená, se strojeným úsměvem, působila - no, velmi neobvykle.

Tomáš Němeček: Zaujalo mě, že ředitel odboru legislativy Úřadu pro ochranu osobních údajů vymáhá po své rodině, aby měla prohlížeče bez cookies...

Josef Prokeš: Nevymáhá - doporučuje!

Tomáš Němeček: Může prosím ještě poslední panelista dokončit tuto osvětovou část - kdybyste měl laikům říci „věděli jste, že...“.

Matěj Myška: Zaznělo tu už hodně věcí. Víte, že Google o vás ví všechno; víte, že pokud máte profil na Facebooku, tak o vás ví Facebook také všechno. Ale nejlepší na tom je, že i když profil nemáte, věděli jste, že ho přesto máte? Facebook zpracovává údaje takovým způsobem, že vytváří tzv. shadow profiles, stínové profily. Stačí, aby nějaký uživatel Facebooku poskytl přístup ke svému e-mailu - například mu Facebook oznámí, že díky tomu najde své spolužáky ze základní školy. Seskládají kontakty, nitku po nitce, zpracovávají tak i osobní údaje lidí, kteří vůbec na Facebooku nejsou.

Tomáš Němeček: Jan Cibulka je myslím typický představitel generace Y, o které mluvil Jiří Devát. Zaujalo mě, že v rozhovoru pro Lidové noviny jste o tomto tématu mluvil věcně a nevrzšeně. Pracoval jste v agentuře, která se zabývala marketingovým

Irský úřad pro ochranu osobních údajů, dozírající na evropské podnikání Facebooku

FOTO GOOGLE STREETVIEW

využíváním dat z Facebooku, a jak jste říkal v rozhovoru, marketing se odjakživa snažil nabízet lidem zboží, které chtějí, nikoli to, které nechťejí.

Jan Cibulka: Je pravda, že Facebook hodně ulehčuje život lidem v marketingu – i uživatelům. A je také pravda, že tento typ informací a tento typ technologií využívaný k marketingovému sledování lze použít i k nějaké formě útoku přes internet. V České republice to ale není tak časté jako v zahraničí. Pokud máte dostatečně aktualizovaný prohlížeč, antivirový program a dodržujete základní hygienu na internetu, tj. nechodíte na extrémně podezřelé stránky, pak většinou takovému útoku nepodlehnete, protože bude slabý.

JAKOU ADRESU MÁ FACEBOOK?

Tomáš Němeček: Náš šéfredaktor, který je teď právě ve Spojených státech, mi kladl na srdce nejdůležitější otázku, jež se hodí právě v tuto chvíli: jak se zbavit falešného profilu? A jak se domoci svého pravého profilu, pokud vám ho někdo ukradne?

V Brně se stal příběh, o němž psal Respekt: známý profesionální občan Matěj Hollan během prezidentské kampaně, v níž podporoval jednoho z později neúspěšných kandidátů, zažil ukradení svého facebookového profilu. Složitou cestou získal číslo a volal kamsi do Británie či Irska, aby rychle vysvětlil, že pravý Matěj Hollan je on. Abychom parafrázovali Henryho Kissingera: jaké telefonní číslo má Facebook? Kam se mu má v takových případech volat?

Matěj Myška: Do jisté míry je to pokračování před-

chozího kola – věděli jste, že Facebook nemá v České republice zastoupení? Je tu jenom jakási marketingová agentura, ale na všechny údaje dohlíží pobočka v Irsku. Mohl bych předvést vizualizaci?

(Na plátno se promítá všední ulice na periferii v Irsku – pozn. red.)

Tady vlevo je obchodní dům a tady vpravo irský úřad pro ochranu osobních údajů, který dohlíží na zpracování údajů zhruba 800 milionů uživatelů. Facebook má z daňových důvodů pobočku v Irsku, takže s výjimkou Kanaďanů a Američanů má celý zbytek světa smlouvu s Facebook Ireland. Ten dohlížečijící úřad má asi dvacet zaměstnanců a ani jeden není právník... Věděli jste, že když máte stížnost na Facebook, máte se obracet sem?

Asi znáte příběh Maxe Schremse, rakouského studenta práv, zakladatele sdružení Europe versus Facebook. Přijde mi půvabné, že tu máme Facebook, který je evidentně na šířku se zpracováváním osobních údajů, a jediný, kdo se tématu chopil, byl tehdy 24letý student, který ještě neměl dokončenou právníckou školu. A díky němu se Facebook chová aspoň trochu zodpovědně. Max Schremse studoval v jarním semestru 2011 ve Spojených státech v Silicon Valley. V předmětu o ochraně osobních údajů měl napsat seminární práci – měl několik spolužáků z Ameriky, on byl jediný z Evropy – a zaujalo ho, jak americký lektor vysvětluje, jak to v Evropě funguje s ochranou osobních údajů. Americký princip je takový, že dokud uživatel neřekne „ne“, platí, že dáva souhlas. Evropský princip je opačný: dokud uživatel neřekne „ano“, nelze jeho údaje dál zpracovávat.

Max Schrems si vyžádal od Facebooku své údaje - na to má uživatel podle evropských směrnic právo - a dostal 1222 stran v PDF. Věděli jste, že v podstatě jakékoli kliknutí je zaznamenáno? Facebook uchovává nejen to, s kým se na Facebooku přátelíte, ale také jak dlouho žádost o přátelství visela bez odpovědi, s kým jste se „odpřátelil“ a podobně. Řečeno s jedním singlem od The Police: co na Facebook dáte, to všechno má. Možná bychom mohli ještě jednou použít „věděli jste, že...“. Věděli jste, že Facebook je v podstatě největší zaměstnavatel na světě? Lidé mu dobrovolně sypou svá data, vytvářejí si profily, v podstatě pro něj pracují. Facebook to nedělá jako dobrodíní, je to normální komerční podnik, který šel na burzu a chce zisk, takže údaje jsou jeho a vytěžuje je do maximální míry.

Takže abych odpověděl na váš dotaz: „ukradení“ profilu i vytvoření falešného profilu je porušení zásad používání Facebooku. Obojí můžete nahlásit, na stránce je k tomu specializovaný odkaz. Není tam ovšem konkrétní číslo, na něž byste mohl zavolat. Vaše hlášení se nějakou dobu zpracovává a vyhodnocuje. Matěj Hollan byl výjimečný případ, protože sehnal přímý kontakt do Irsku, do Dublinu, kde vysvětlil, že v rámci politického boje byl jeho profil zablokovan. Což mimochodem není tak složité: stačí, když dostatečné množství různých lidí nahlásí obsah vašeho profilu jako závadný (asi si vzpomínáte, jak Facebook v rámci vytlačování nahoty blokoval i snímky kojících matek, protože program na nich rozpoznal prsní bradavku). Při odblokování prokážete svou totožnost - Matěj Hollan tam napolisil snad všechno, co šlo, a během pár dnů měl profil zpátky. Normálně se to řeší zhruba měsíc. Pokud si mezitím uděláte nový profil, mohou vám ho samozřejmě zablokovat také. Vaše údaje v podstatě nejsou vaše, protože je to Facebook, kdo rozhoduje, jestli obsah odpovídá jeho politice.

Tomáš Němeček: Do Práva & Justice LN přispívá německý advokát, který upozorňuje na tamní judikaturu a legislativní trendy. Nedávno psal o tom, jak se německý Bundestag zabýval otázkou, zda zakázat personalistům, aby si lustrovali uchazeče o práci pomocí jejich facebookových profilů. Na právnických fakultách amerických univerzit je to podle průzkumů rovněž rozšířená praxe, když se zkoumá žadatel o stipendium. Americký Kongres nedávno jednal o tom, jestli personalistům výslovně zakázat, aby uchazeče o práci požádali o přístupové heslo k jejich facebookovému profilu.

Chtěl jsem se zeptat Jiřího Deváta - ani ne coby experta na informační technologie, jako spíš coby generálního ředitele velké společnosti -, co si o tom

myslíte? Chápu, že pro personalisty je velmi praktické využívat Facebook, ale mělo by se to nějak regulovat? Či samoregulovat?

Jiří Devát: Myslím, že to spadá spíš do oblasti etiky než práva. Z mého pohledu to správná praxe není; nepodporoval bych ji ani nedoporučoval. I když k podobným informacím jsem samozřejmě schopen se dostat jinými, legálními prostředky: od toho jsou sítě, v nichž se lidé profesionálně setkávají.

Kdyby firma nějakým způsobem zneužila takto získané informace, které nesouvisejí se zaměstnáním, například výpovědi takového zaměstnance či něco podobného, pak by zřejmě na jeho ochranu nastoupily právní mechanismy.

Tomáš Němeček: Zdeněk Kühn v citovaném sborníku napsal, že regulace Facebooku bude muset být vedena na evropské, nikoli národní úrovni. Co si o tom myslí český regulátor?

Josef Prokeš: Ukažte mi případ, kdy Evropská komise něco vyjednala v nějaké kauze ochrany dat, která byla citlivá pro členské státy. Pokud jde o ochranu dat pasažérů leteckých společností či data o bankovních transakcích, nakonec členským státům nezbude než si to vyjednat se Spojenými státy separátně. Kdyby se to dělo na úrovni Evropské unie, bylo by to samozřejmě velmi užitečné, ale jsem k tomu skeptický.

Ještě krátký komentář k těm personalistům: myslím, že si tím nabíhají, a před podobnými postupy bych je varoval. Ani ne tak kvůli zákonu o ochraně osobních údajů, jako kvůli mnohem citlivějším antidiskriminačním zákonům. Zákon o zaměstnanosti už dnes říká, k jakým údajům nelze přihlížet. Myslím, že Facebook dnes ještě neumí nabídnout personalistům tak dobře vyprofilovaná data, aby nenarazili na antidiskriminační zákon. Pokud jde o to, zda a jak podobné jednání regulovat: myslím, že jsme na cestě k tomu, aby služby typu Facebooku byly transparentnější vůči svým uživatelům. Primární je teď nastavení komunikace mezi uživatelem a službou; až potom si lze říci, zda a co regulovat. Zatím jsme ještě v tomto ohledu v pravěku.

Tomáš Němeček: Úvahy o možných regulacích znějí velmi kostrbatě a kazuisticky - personalisté dělají to a to, parlament jim tedy zkusí tuto konkrétní činnost zapovědět. Co si o tom myslíte jako docent teorie práva? Jak by k tomu mělo právo přistupovat?

Zdeněk Kühn: Nepochybně je tu základní otázka, zda něco zakazovat v situaci, kdy se proměňuje vztah k soukromí. Jak upozorňoval pan Devát, generace Y má

ke svému soukromí jiný vztah a pak je otázka, zda by do toho stát měl nutně vstupovat v rozporu s jejich vůlí. Google i Facebook se neustále honosí tím, jak chrání vaše osobní údaje. Google se z toho snaží udělat svou konkurenční výhodu – o službě Google+ říká, že chrání data podstatně lépe než Facebook. Jednou z možností je tedy samoregulace.

Druhou – a zde setrvám na svém názoru – je regulace na evropské úrovni; jiná podle mě vůči nadnárodním gigantům typu Facebooku a Googlu ani nemá smysl. Je nerozumné, aby si každý stát nastavoval jiné podmínky, jak dlouho mají být data ukládána, za jak dlouho mají být smazána, jaká data být ukládána nesmějí... Dost možná by nebyl schopen od těchto korporací svá pravidla vynutit, takže by to mohlo vést k postihování drobných delikventů, zatímco mamutí společnosti by stát nedokázal postihnout.

GOOGLE, VYHLEDÁVÁNÍ, MAPY

Tomáš Němeček: Bettina Wulffová, manželka dnes

už bývalého německého prezidenta, byla nespokojena s tím, jaké vyhledávání jí „našeptává“ Google. Pokud jste začali do vyhledávače psát její jméno, Google ho dokončoval výrazy jako „prostitution“ nebo „call girl“. Přístup evropských soudů je však takový, že Google není vydavatel. Sám Google odpovídá – my nic, my vyhledávač, objevuje se pouze takové slovní spojení, jež lidé nejčastěji zadávají.

V Austrálii nicméně občan jménem Milorad Trkulja zažaloval Google za to, že ho dává do souvislosti se slovem „criminal“. Pan Trkulja se před časem připeletl k jakési přestřelce v baru; jeho jméno sice buď jistě etnické stereotypy, ale podle zpráv australských médií skutečně přišel k přestřelce jak slepý k houslím. Australský soudce a porota mu v precedenčním rozsudku přiznali asi 200 tisíc australských dolarů. Jak se tedy bránit proti Googlu? Vidím, že už vám mezi tím u paní Wulffové vypadává „prostituierete“...

(Na plátnu se zobrazuje vyhledávání Matěje Myšky – pozn. red.)

Matěj Myška: Tady je krásně vidět, že stačilo dokonce zadat pouze „B“. Zrovna včera německý Spolkový soud rozhodl zajímavý aktuální případ pana Rolfa Sorga. Pan Sorg pracuje v jedné nadnárodní společnosti a stěžoval si, že při zadání jeho jména Google našeptává slova jako „scientologie“ nebo „Ron Hubbard“ (scientologická sekta Rona Hubbarda měla v 60. letech

sídlo na moři známé jako Sea Organization nebo pod zkratkou SORG – pozn. red.). Soud uznal, že Google neodpovídá za toto našeptávání, tzv. suggestions; to je skutečně jakási vůle lidu, odrážející to, co se zrovna nese po internetu. Ale soud také řekl, že ve chvíli, kdy dotčená osoba – Rolf Sorg – sdělí, že se jí výsledky nelíbí, Google má změnit algoritmus tak, aby podobné návrhy nedával; jinak za výsledek odpovídá. Právní úprava tedy funguje na obdobném principu jako u poskytovatelů hostingového prostoru.

Tomáš Němeček: Vzdáleně to také připomíná někdejší tzv. Google bomby, kdy se zkušení uživatelé internetu snažili zmást vyhledávací algoritmus tak, aby při zadání určitých slov nabídl nelichotivý výsledek řekněme o ne populárním politikovi. Takovou Google bombu použili třeba proti Stanislavu Grossovi...

Jan Cibulka: ... nebo proti Jiřímu Paroubkovi. Když člověk napsal do vyhledávače konkrétní vulgární slovo, objevil se mu oficiální životopis Jiřího Paroubka. Ale to

už v současnosti prakticky nefunguje, Google proti tomu provedl sérii účinných opatření. Za určitých podmínek lze ještě takto oklamat český Seznam.

Zdeněk Kühn: Před touto debatou jsem zkusmo zjišťoval, co Google nabízí u některých politiků: když zadáte „Klaus“ a mezeru, Google vám nabídne mj. „krade“, u „Zeman“ doplňuje „opilý“ a podobně.

Jeden čas existovaly velké bitvy o to, jaká stránka se má ukázat jako první při zadání určitého výrazu. Například neonacisté sváděli na internetu velké

boje s antinacisty o výsledky vyhledávání u spojení „Adolf Hitler“. Nevěděl jsem ovšem, že už na to algoritmus Googlu zareagoval tak, aby to možné nebylo.

Tomáš Němeček: Petera Norviga, šéfa vývoje v Googlu, se ptali právě na to, jaké mají být správné výsledky. Google by měl poznat, že „New York“ je něco jiného než „New York Times“ a to zase něco jiného než „New York Times Square“. Třeba u „New York Times“ by měla být na prvním místě stránka nytimes.com a mezi předními výsledky by patrně měl být profil těchto novin na Wikipedii. Ale jak říká Norvig, neexistuje správná odpověď na to, jaký odkaz by se měl objevit řekněme na desátém místě nebo na následující stránce.

V poslední době se však čím dál častěji objevují hlasy, podle nichž Google hřeší na své dominantní postavení

**Například neonacisté
sváděli na internetu
velké boje s antinacisty
o výsledky vyhledávání
u spojení „Adolf Hitler“**

a na přední místa zařazuje služby ze své skupiny – třeba YouTube nebo Google Maps – a naopak vytlačuje jejich konkurenci. Spadnout ve výsledcích vyhledávání na desátou stránku přitom prakticky znamená spadnout do zapomnění. Co si o tom myslí generální ředitel české pobočky Cisco Systems?

Jiří Devát: To pro změnu míříme do oblasti marketingu. Takové bitvy se samozřejmě mezi firmami děly vždycky, dnes jsou ovšem čím dál sofistikovanější. V 80. letech soupeřily Coca-Cola a Pepsi vzájemnými parodiemi svých reklamních klipů, což následně začalo být regulováno – být samotná srovnávací reklama je ve Spojených státech povolena.

Jiný příklad, o němž bych mohl mluvit dlouho, protože jsem ho zažil uvnitř firmy, byla snaha Microsoftu vytěsnit z trhu prohlížečů konkurenční Netscape tím, že Microsoft zabudoval do svého operačního systému vlastní prohlížeč Explorer. U Googlu se to povídá, nejsem však schopen to verifikovat (byl jsem v sídle Googlu několikrát, ale kupodivu mě tam nikdy nepustili ke svému kódu...). Ukazuje to však zjevně na stoupající sofistikovanost marketingového zápasu.

Mimochodem, když tu byla řeč o různých soubojích, jaké odkazy by měly vyjít z první stránky: existují i specializované agentury, které se na zakázku snaží zajistit opak – tedy potlačit na pozdější stránky negativní informace. Například když si nějaká celebrita přeje, aby se už konečně trochu pozapomnělo na její problémy s dluhy nebo na její dopravní nehodu.

Josef Prokeš: Ačkoli bych kolegovi Devátovi technicky nestačil, nahrál mi tím na téma, kde se cítím doma. Jak známo, Google pracuje s volně dostupnými informacemi a podporuje jejich šíření, což zní velmi mile, přívětivě a pozitivně. Nechme teď stranou, že informace zdarma nemusí být vždy kvalitní. Ale chtěl jsem připomenout, že Google byl často spoluviníkem sporů na ochranu osobnosti v Evropě: převzal informaci, která byla zveřejněna chybně, zveřejněna příliš dlouho, zveřejněna nejhorsím možným způsobem... Tady ochránci dat měří, myslím, spravedlivě: neprošetřují jen Google, ale zabývají se i tím, kdo obsah stránek aktivně poskytuje.

Tomáš Němeček: Vidím, že se hlásí Marian Kokeš. Jako asistent někdejší místopředsedkyně Ústavního soudu Elišky Wagnerové se podílel na jejím nálezu o uchování dat.

Marian Kokeš: Chtěl jsem navázat na to, co říkal Zdeněk Kühn: zda by právo mělo regulovat to, co společnost či konkrétně generace Y regulovat ani

nechce, protože své soukromí dobrovolně otevírá. To je velmi silné téma ve Spojených státech, kde je sbírání osobních údajů o jednotlivcích na mnohem vyšší úrovni. V tamní společnosti ale zaznívá silně „I have nothing to hide“, nemám co skrývat – nevadí mi, že má osobní data jsou schraňována a využívána. Co si o této změně paradigmatu myslíte?

Tomáš Němeček: Možná by mohla otázka směřovat na Jana Cibulku jako prvního – mluvil jste v Lidových novinách o tom, že jste smířen s tím, že vše, co dáváte na internet, je veřejné.

Jan Cibulka: S výrokem „nemám co skrývat“ je to ošemetné. Existují věci, které nejsou nelegální, ale přesto jejich únik na veřejnost může být poškozuji – například nějaká alternativní sexuální orientace. Nebo politická příslušnost. I když nejde o nic nelegálního, údaje mohou být citlivé a někdo je v budoucnu může zneužít. Přístup „nemám co skrývat“ je proto pro mě problematický. Měli bychom usilovat, aby proces zaznamenávání osobních údajů byl co nejtransparentnější. Aby byl každý seznámen s tím, co se o něm sbírá, a věděl, jak tomu případně zamezit nebo alespoň jak zmírnit dopady takto posbíraných informací.

Zdeněk Kühn: Rozumím tomu, že řada lidí prohlašuje, že nemá co skrývat; sám se tomu také blížím. Ale chápu i postoje lidí, kteří ani nemusejí mít co skrývat, ale jednoduše nechťejí své soukromé životy veřejně sdílet. To je pak věc složitějšího poměrování případ od případu. Když se na to Marian ptal, napadl mě případ internetových map, typicky Google Maps. Když někde letím, tamní ulice si takto předem projdu, abych nezabloudil. Pro takového uživatele je samozřejmě příjemné, že mapa existuje; na druhé straně se už v Německu lidé domáhali toho, aby jejich dům na mapě nebyl. Co je světu do toho, aby se díval do jejich oken? Asi bych v takovém konfliktu stál spíš na straně veřejného zájmu, tedy dostupných kompletních map bez mezer, bez vynechaných domů. Ostatně mapa by měla zachycovat jen veřejně přístupné prostory, pohledy z ulice; Google Maps se snaží eliminovat tváře, poznávací značky aut a podobně.

Tomáš Němeček: Jak vlastně český úřad pro ochranu osobních údajů jedná jako regulátor s Googlem? Podářilo se vám prosadit svou autoritu u nějakého tématu? Předpokládám, že vaším partnerem pro takové jednání není Taťána LeMoigne, šéfka české pobočky Googlu, to je jen tvář pro český trh.

Josef Prokeš: To jste uhořel správně. Přímý kontakt

není snadný, při řízení s Google Inc. se obracíme dopisy do Irska. Právě zmíněné Google Maps procházely předběžným posouzením Úřadu pro ochranu osobních údajů na základě toho, že se po ulicích začaly pohybovat vozy sběračů dat. Jak víte, došlo pak k určité dohodě o podmínkách. Úřad pro ochranu osobních údajů neakceptoval tak úplně globální politiku Googlu a přihlédl k českým podmínkám, což je, myslím, dobře. Byť se můžeme bavit o tom, zda to bylo dostatečné.

Tomáš Němeček: Pripomeňte prosím, jaké české zvláštnosti úřad prosadil.

Josef Prokeš: Šlo o výšku kamer, které mají snímat ulici. Kdyby zabíraly drahou obuv nebo náčíní za oknem, zákoutí na zahradě, mohly by dát podnět někomu s nekalými úmysly.

V Americe často ploty nejsou, u nás ano, přičemž stavební úřady je povolují do výšky 1,8 metru, pokud to není jinak omezeno v územních rozhodnutích.

Druhá věc: z evropského práva plyne rozsáhlá povinnost informovat. Pokud se Google rozhodne k snímání ulic ve vilové čtvrti, asi by to nebylo vhodné v době, kdy se tam všichni koupou v bazénech. (Musím ale říci, že nevím, jak se tento konkrétní bod prakticky provádí - jestli dává Google předem obcím vědět.) Jinak - Google samozřejmě toto téma globalizoval, sdružil podmínky používání všech dat ze všech systémů. To je otázka, k níž se ochránci dat souhrnně vyjádří nejdřív za půl roku.

Tomáš Němeček: Takže Google Street View je u nás povolen jen do výše 1,8 metru, nemá koukat za ploty a projíždět ulicemi, když se lidé koupou?

Josef Prokeš: Nevím, jestli to lze takto paušálně shrnout, já jsem konkrétní řízení nevedl - odkážu na tiskovou zprávu, která k tomu vyšla. Mimochodem, v Japonsku byla výška snímání povolena v jiné výšce, protože mají užší uličky. Mají tak malé prostory, že bylo třeba snímat ulice jiným způsobem.

Zdeněk Kühn: Zdá se nicméně, že zloději nové technické možnosti nevyužívají, alespoň zatím ne. Lidé přece na Facebook často píší, kdy jedou někam pryč. Ale zloději nejsou dosud zřejmě tak sofistickovaní, aby to sledovali.

Tomáš Němeček: Vráťm se na chvíli k tématům

dopoledního panelu, kdy se projednávaly žaloby proti klasickým médiím. Samozřejmě už i v České republice proběhlo několik žalob na ochranu osobnosti proti jednotlivým blogerům.

V Německu byl případ podnikatele, který pronajímá domy na Mallorce a stěžoval si na nelichotivé recenze na blogu zřízeném v rámci služby Blogger.com. Ta ovšem patří Googlu. Německý soud vytvořil na tomto případu pravidla, jak by měl poskytovatel služby na takové žaloby reagovat. Existuje nějaká psaná či nepsaná etiketa (možná by se mělo na „netu“ říkat spíš „netiketa“), jak by měli blogeři řekněme na Blogger.com vyřizovat stížnosti?

Matěj Myška: Všechny služby, které za něco stojí, mají možnost nahlašovat závadný obsah. Kterákoli platforma, která poskytuje prostor pro vyjádření názorů nebo nahrání fotek, videa, příspěvků, podle českého i evropského práva odpovídá za obsah od chvíle, kdy se prokazatelně dozví o jeho závadnosti. Nemají však prevenční povinnost, protože by bylo ekonomicky neúnosné, aby museli hlídat každý záznam. Je to obdobné jako s automatickým dokončováním vyhledávaných výrazů v Googlu. Samozřejmě: primárním škůdcem je ten, kdo vystavil obsah. Ale někdy může být jednodušší žalovat poskytovatele platformy než hledat anonymního škůdce.

Tomáš Němeček: Narážkou na Blogger.com jsem si chystal půdu pro dotaz na Zdeňka Kühna, protože tuto službu využívá i známý blog Jiné právo, kde Zdeněk Kühn patří mezi čtyři hlavní

editory. Když si někdo ze čtenářů stěžuje na obsah, jak rozhodujete o smazání či nesmazání příspěvku na Jiném právu?

Zdeněk Kühn: Je to zajímavé, ale lidé si stěžují velmi málo. Na tohle téma napsal velmi pěkný článek David Kosař, tuším, do sborníku Jiné právo offline, kde analyzoval právní odpovědnost provozovatele blogu. Nikoli tedy Googlu, ale konkrétních blogerů.

Párkrát se nám stalo, že se někdo ozval s tím, že se mu nelíbí konkrétní příspěvek. Z hlavy si teď vybavuji jeden takový e-mail: určitá osoba, kterou nebudu jmenovat, protože ve stížnosti šlo o její identitu, chtěla smazat z diskuse komentář, který spojoval její nick (internetovou přezdívku, pseudonym - pozn. red.) s jejím skutečným jménem. E-mail dostal jeden z nás čtyř, kteří máme oprávnění takové příspěvky smazat, tuším, že to byl Jan Komárek, a žádosti o smazání vyhověl.

Pokud se Google rozhodne k snímání ulic ve vilové čtvrti, asi by to nebylo vhodné v době, kdy se tam všichni koupou v bazénech

Tomáš Němeček: Proč vlastně?

Zdeněk Kühn: To nevím. Já bych to třeba nemazal, protože tam nebylo nic protiprávního. Zatímco třeba u verbálních trestných činů bych neměl pochyby, že se mazat mají.

Dotaz z publika: Jen krátká noticka. My tu řešíme regulace, mazání blogů a podobně. Já jsem před nějakým časem narazil na článek, který se zabýval virtuálním platidlem na internetu, tzv. bitcoiny: jak se těží, jak se s nimi obchoduje... Včera jsem v některé komerční televizi viděl reportáž pana Radka Johna, podle níž na internetu vznikl jakýsi underground, internet pod internetem, do nějž se lze dostat jen prostřednictvím speciálního softwaru a na němž komunikují třeba čínští disidenti. Navzdory heslům typu „nemám co skrývat“ stále existují lidé, kteří prostě nechtějí být monitorováni, chtějí si vzít sluchátko a zavřít se do koupelny. V tom pořadu pana Johna se mluvilo o tom, že v tomto internetovém podzemí jsou různé chat roomy (uzavřená diskusní fóra – pozn. red.), kde lze koupit drogy, objednat nájemné vrahy a podobně; nějaký policista v pořadu říkal, že se tam těžko dostává, protože jsou tam absolutně anonymní účty, platí se tu bitcoiny. Takže čím víc se budeme snažit regulovat, tím víc budou přecházet do podzemí.

Tomáš Němeček: Když to říká Radek John... Jen aby to byla pravda, že.

Zdeněk Kühn mluvil o tom, že na realitu 21. století používáme právní instituty kořenící v 19. století. Dnes se rozvíjejí technologie, jejichž použití by měli povolovat soudci – ale ti často nerozumějí tomu, jak přesně fungují. Možná to úplně přesně nevědí ani ti, kdo je využívají. Na amerických právních blózech se například diskutuje o programu Mocher Hunter, který je volně ke stažení a umožňuje zjistit, jak daleko je počítač připojený k wi-fi. Americká policie takto – jaksi „přes zeď“ – odhalila muže, který si přes souseďovu wi-fi stahoval dětskou pornografii. Měla by to policie používat jen se souhlasem soudu? Jak ten program funguje?

Jiří Devát: Už jsem se bál, že se zeptáte na toho Radka Johna... Bitcoin mimochodem není zas tak nový fenomén, už předtím byl docela úspěšný projekt Second Life, Swatch se snažil zavádět celosvětový internetový čas a podobně. Podobnost Second Lifu a bitcoinů je v touze lidí dopracovat se v alternativním prostoru k životnímu štěstí – ať už natěžit tučné konto bitcoinů, nebo mít lépe uspořádaný život v Second Lifu. Zdá se jim to snazší než v reálném světě – že by si ve virtuální realitě mohli pořídit lepší sociální status... Po nějaké

době to většinou odezní; třeba teď bych rozhodně nedoporučoval nakupovat bitcoiny, zdají se mi na svém vrcholu nebo těsně pod ním.

K tomu sledování: už předtím mě v této debatě napadalo, že se soustředíme na rizika, ale že každá mince má dvě strany. Dostupnost informací pro nás přináší víc než jen usnadnění či z pohodlnění života. Teď o minulém víkendu jsem jel se sestrou z nějakého nákupního centra a rozpoutala se mezi námi vášnivá debata, jestli mají být zdravotní záznamy na internetu. Asi uhodnete, jaké stanovisko jsem zastával já: pokud jste v ohrožení života, může veřejná dostupnost vašich zdravotních záznamů zásadně pomoci. Když už hádka trvala dobře tři čtvrtě hodiny a padaly stále další argumenty, navrhl jsem: Hele, ségra, o to nemá smysl se přít, protože teď právě jedeme autem z půjčovny, které má v sobě GPS lokátor, máme u sebe tři chytré telefony trvale připojené k internetu (což poskytuje údaje, které tady hezky prezentoval pan Cibulka), jedeme po silnici monitorované dopravními kamerami a v nákupním centru jsme nepochybně zanechali spousty dalších elektronických stop. Takže naše debata o tom, co by mělo či nemělo být zaznamenáno, je bezpředmětná – diskutujeme o tom asi tak padesát let poté, kdy taková debata ještě byla relevantní.

Stejně tak bylo pro mě zajímavé poslouchat debatu o rizících lokalizace, protože v dnešní době se o tom hovoří jako o něčem velmi pozitivním. Za prvé to zvyšuje bezpečnost samotných firem: kdo se kde pohybuje s jakým zařízením, co chce dělat, kam se chce připojit, má k tomu oprávnění, či nemá? Nepohybuje se mi kolem budovy někdo s notebookem, který neznáme, nesnaží se dostat k našim citlivým datům? Za druhé je tu využití lokalizačních služeb pro uživatele: jdete se, řekněme, podívat na sbírku obrazů, ale muzeum či galerie vám k tomu interaktivně nebo cíleně do vašeho chytrého mobilu nebo tabletu nabízí další obsah, kterým váš zážitek doplňuje. Můžete stát naproti obrazu a číst si, kdo ho namaloval a jak se obraz jmenuje, v tabletu se vám ale může objevit, do kterého období spadá, proč vypadá zrovna takto, může se vám objevit kvíz nebo hra pro děti.

Takže technologie, které umožňují lokalizaci zařízení (nikoli uživatele, protože zatím nemáme čipy pod kůží, aspoň tedy já ho mám deaktivovaný...), podle mě přinášejí víc pozitiv než negativ.

Tomáš Němeček: A jak funguje ten Mocher Hunter na vyhledávání počítače připojeného k wi-fi?

Jiří Devát: Velice jednoduše. Bezdrátová zařízení dnes většinou nefungují díky jedné anténě, ale celé sítí. Když se pohybujete s bezdrátovým zařízením, dokáže

„vidět“ několik vysílaček najednou. To funguje určitě i tady v této aule. Program může zjistit, jak rychlá odezva probíhá mezi vaším zařízením a anténou, dokáže propočítat vaši přibližnou pozici. Taková pozemská GPS.

CHYTRÝ MOBIL JAKO ŠUPLÍK PLNÝ DOPISŮ

Tomáš Němeček: I mezi americkými soudci probíhá debata, k čemu přirovnat prohlížení chytrých telefonů u zadržených osob. Je to asi tak, jako když policie zadržel dealerce marihuany a řekne jim - otevřete kufřík? Nebo je to spíš tak, jako kdyby policie někomu četla intimní poštu? Jak se právo dívá na policejní prohlížení chytrých telefonů?

Matěj Myška: To je docela složitá otázka. Vnímám bych zadržený chytrý telefon jako jakýkoli jiný důkaz. Když má pachatel v kapse nůž, také z něho mohou odebrat jeho DNA. Ale pak je tu otázka, co když je mobil zamčený, zakódovaný.

Zdeněk Kühn: Jenže to není jako krev na noži. Dnes jsou v chytrých mobilech věci často velmi osobní povahy, korespondence... Co byl před třiceti lety šuplík plný osobních dopisů, to je dnes chytrý mobil. Přiznám se poctivě, že z hlavy nevím, jak vypadá česká trestněprávní praxe: kam sahají policistova oprávnění, pokud chce zadržnému prohlédnout mobil.

Josef Prokeš: Mobil skutečně není analogií papírku se seznamem nákupů, který máte v kapse. Jsou tam údaje, které mají jistou povahu a jistý režim. Protože jsou tyto prostředky stále jednodušší, myslím, že je ohrožena dosavadní koncepce nepřipustných důkazů a určitě se tady dočkáme nějaké změny. Když jste nadhodil téma wi-fi, pěkně jste mi nahrál: určitě víte, že u Google Maps byly sbírány i údaje o wi-fi a že v těchto údajích byla zachycena i e-mailová korespondence. Google tyto údaje uchovával; když si uvědomil, jaký průšvih se stal, data zablokoval, zacházel s nimi ve zvláštním režimu a oznámil to dozorovým úřadům. Myslím, že v první řadě si někdo v Googlu neuvědomil, že tady neodchytává jen tak ledaco. Pro mě to bylo asi takové, jako když někdo jde kolem domu, který má nižší plot a otevřené okno do koupelny, a tento kolemjdoucí přeleze plot a jde se do té koupelny podívat. Uživatelé wi-fi měli nízký plot, nízkou úroveň zabezpečení. V takových případech ale nelze osobní data sbírat neslušně.

Jiří Devát: Myslím, že nedochází ke změně podstaty obsahu, spíše změně rozsahu. V chytrém mobilním telefonu nepochybně jsou citlivé údaje; ale ty mohou být i v kufříku, který policie nařídila otevřít dealerům - kokain byl pod spodním prádlem, ponožkami, možná pod osobními dopisy, pod čímkoli, co ukazuje osobnost člověka...

Co nás šokuje, je rozsah. V tomto směru je nástup informačních technologií jako přechod od automobilové dopravy k letecké. Jistě jste také milionkrát četli, jak je letecká doprava statisticky nejbezpečnější, přesto se řada lidí létat bojí, protože pokud už se stane neštěstí, pak bývá skutečně velké. Podobně je to s internetem. Je mnohem bezpečnější mít data uložená na počítači, nebo dokonce ve vzdáleném cloudu. Tady se znovu vrátím k debatě se svou sestrou o uchovávání zdravotní dokumentace: svým způsobem je totiž snazší si vyčítat okamžik, kdy pan doktor není v ordinaci, sestřička si zrovna odskočila, vetřelec vběhne k registrům,

otevře šuplík s písmenem D, nalistuje složku Devát a uteče. Bude patrně trvat měsíce, nejspíš do mé příští návštěvy, než se zjistí, že složka chybí.

Policie může pracně skládat stopy z papírků po kapsách, z obsahu kufříku. Anebo prolomí hesla do mého chytrého telefonu a dostane se k mým e-mailům, na můj facebookový účet a bude mnohem rychleji vědět vše, co potřebuje.

Tomáš Němeček: Pan Prokeš, potom vidím dotaz z publika.

Josef Prokeš: Evropská veřejnost byla dlouho masírována od právníků,

znalců, expertů na informační technologie i ochránců osobních údajů, že IP adresa není osobním údajem. Změnilo to až stanovisko Evropské komise, podle níž právě proto, že se o tyto údaje zajímá policie, jde o údaje osobní.

Policie má právo na řadu informací a z nich si vybere ty, které potřebuje. Lze říci, že má větší oprávnění k osobním údajům než kdokoli z běžné sféry života. To ovšem znamená větší odpovědnost, přísnější pravidla.

Veronika Gabrišová: Jsem z Kanceláře veřejného ochránce práv. Mohu potvrdit, že podle našich informací policie zabavuje telefony v souvislosti s dopravními přestupky. Vnímáme to jako jisté riziko - a myslím, že stejně tak to vnímají i správní orgány -, protože telefon obsahuje řadu citlivých dat. Ministerstvo vnitra k tomu vydalo metodiku, jak zacházet s telefonem jako s věcí důležitou pro dokazování v přestupkovém

řízení. Nad tím lze debatovat – ale tento směr rozvíjet nechci –, zda se vůbec může jednat o věc důležitou. Pokud podstata přestupku spočívá v samotném držení telefonu, pak je otázka, zda je vůbec třeba zjišťovat, komu a kdy řidič volal.

Tomáš Němeček: Vzhledem k tomu, že se podle policie rozmáhají případy, kdy se řidiči brání tím, že netelefonovali, ale holili se, je možná vhodné prokazovat, že se tím mobilem neholili...

Zdeněk Kühn: Ve Spojených státech se vede debata velmi podobná. I tam mají jako přestupek telefonování za jízdy a neefektivnějším důkazním prostředkem je sjetina telefonních hovorů. Asi před rokem jsem četl článek, podle nějž část právníků kritizuje, že se kvůli relativně banálnímu přestupku využívá kompletní sjetina všech hovorů. Debata je tedy podobná.

Tomáš Němeček: Vidím, že se hlásí Eva Kováčechová.

Eva Kováčechová: Jako advokátka bych při dopravním přestupku telefon určitě z ruky nedala. Jsem povinna zachovávat mlčenlivost, mám tam SMS od klientů – proč by se k nim měla policie dostat? Jsem povinna je chránit.

Josef Prokeš: Telefon je dnes už kombinovaný s počítačem. Když někdo ztratí elektronické zařízení se služebními daty či daty klientů, angličtí ochránci dat nedávají pokutu za to, že nebylo chráněno heslem či zamknuto, ale za to, pokud data nejsou šifrována. A teď si představte, že se k takovému šifrovanému přístroji dostane policie. Máme spoustu kauz ze Spojených států, kde policie „lámala“ heslo z dotyčných osob. Pořád platí, že policie má právo na řadu informací, ale je otázka, proč by to muselo být v tak širokém rozsahu a takovým způsobem. Když v mé první práci kolegyně telefonovala milenci do Paříže a zaměstnavatelé tím provolala 70 tisíc, odešla prostě na základě prokázaného telefonního výpisu. Z elektronické komunikace lze generovat výpisy, které se nemusejí dostávat do jejího obsahu. Když se vrátíme úplně na začátek k prezentaci kolegyně Cibulky, někteří operátoři se nás v této souvislosti ptali, proč se policie v případech, kdy zná pachatele, neptá na jedno konkrétní číslo připojené k vysílací věži, ale vyžádá si všechna čísla z věže za určitý okamžik.

Tomáš Němeček: Otázka na dva panelisty neprávnický: Co byste udělali v případě, kdyby vás dopravní policista zastavil a slušně požádal o váš mobil? Poslechnete, nebo řeknete, že na to nemá právo?

Jan Cibulka: Veškerá elektronická zařízení, která používám, včetně pošty, bezvýhradně šifruji. Když na mě někdo vyabne „dej mi heslo“, mívám tendenci se leknout a zapomenout ho. Takže asi tak.

Jiří Devát: Ani já bych mobil nepředložil. Jejich povinností je prokázat mi přestupek, ale kvůli tomu mě nemusí, obrazně řečeno, takto znásilňovat. Ale znovu: nemyslím, že zažíváme něco zcela nového. Policie měla vždycky sklony neformálně někam nahlédnout kvůli získání důkazů. Hned se mi vybavil film ze 70. let s Belmondem jako komisařem. Přejde na místo činu, kde už vyšetřuje někdo jiný. Ale ten mu nadzvedne pásku a řekne – Jeane, běž se tam porozhlédnout, deset minut tam nikdo nebude chodit.

Tomáš Němeček: Poslední minuty debaty – prosím o závěrečné otázky.

Eliška Holubová: Dobrý den, jsem z Nejvyššího správního soudu. Mám tu několik poznámek k tomu, co zde zaznělo, a upozorním na několik soudních případů. První věc se týká Googlu. Před Evropským soudním dvorem je momentálně španělský případ muže, který bojuje za své právo být zapomenut. Někdy před 15 lety zkrachoval a první, co se ukáže na Googlu, když se zadá jeho jméno, je informace o jeho tehdejšímu krachu a následněm vydržení majetku. Pán argumentuje tím, že mu to ničí obchodní vztahy, a chtěl po španělském úřadu, aby to Googlu nařídil smazat. Úřad takový příkaz vydal, Google se odvolal ke španělskému soudu. Ten příkaz potvrdil, Google se však bránil dál, až se věc dostala před Soudní dvůr, který má rozhodnout, zda existuje přesí jako právo být zapomenut, nebo zda žijeme v době, kdy se přítomnost a minulost slévá v jedno. Druhý případ se týká Facebooku a jednoho z největších evropských bojovníků za ochranu soukromí, německého státu Šlesvicko-Holštýnsko, který podává žaloby na Facebook i Google. Nyní stát prohrál u německého soudu se svým požadavkem, aby uživatelé na Facebooku měli možnost používat pseudonymy (Facebook totiž trvá na své politice reálných jmen). Nejvyšší soud Šlesvicka-Holštýnska nakonec rozhodl, že taková možnost je sice v německém právu zakotvena, ale nikoli v irském právu. A jak už bylo řečeno, Facebook nemá pobočku v Německu, ale v Irsku, proto se německým právem neřídí. Němci tím rozsudkem vlastně naznačují, co už říkal docent Kühn: pokud má být regulace, pak

Odpolední panel o ochraně osobnosti na internetu. Zleva zakladatel blogu Datastory.cz Jan Cibulka, Matěj Myška z Ústavu práva a technologií PF MU, ředitel odboru legislativy Úřadu pro ochranu osobních údajů Josef Prokeš, generální ředitel Cisco Systems ČR Jiří Devát a soudce Nejvyššího správního soudu Zdeněk Kühn FOTO MAFRA JIŘÍ SALÍK SLÁMA

na evropské úrovni, jinak nemá smysl.

A poslední poznámka: to, že Facebook nemá ve Francii nebo v Německu své zastoupení, má svůj důvod - jsou tam nejpřísnější evropské zákony na ochranu soukromí. Zatímco americký přístup je založen spíše na tom, že uživatel sám odsouhlasí podmínky, evropský má sklon k mírnému paternalismu a tendenci chránit uživatele i před ním samotným. Největšími narušiteli svého soukromí jsme totiž v těchto případech často my sami.

Další velká debata nás právě čeká nad brýlemi Google Glass, kdy se virtuální a reálný svět prolou. Už se ani nebude podepisovat smlouva, po ulici půjde cizí člověk s brýlemi Google Glass a bude moci o nás zjistit vše, co je možné najít na internetu. Chtěla jsem se zeptat panelistů, co od těchto brýlí očekávají?

Matěj Myška: Už jsem na internetu četl, že lidé, kteří toho budou zneužívat, budou mít krásné anglické označení glassholes (glass + assholes, složenina slov „brýle“ a „debilové“ - pozn. red.). Všechno, co jste zmínila, je téma na další hodinu a půl debaty.

Právo být zapomenut se má upravit v evropském řízení a jsem docela zvědav, jak se bude technicky uskutečňovat. Jestli v případě sporu nebude vznikat tzv. efekt Barbry Streisandové: Streisandová se snažila odstranit z Google Maps svůj dům, tím na něj přitáhla pozornost a začal se objevovat na tisíci stránkách. Podobně šéf automobilové federace Max Mosley měl sexuální aféru s prostitutkami, chtěl se domoci stažení kompromitujícího videa a neuspěl.

U Google Glass jsem četl pěkné technické řešení: necháte si na čelo vytetovat QR kód, kde bude vyjádřen váš výslovný nesouhlas se snímáním těmito brýlemi... Japonci také prý vyvíjejí Anti Google Glass, které vás budou automaticky rozostřovat...

Josef Prokeš: Aniž bychom tehdy tušili příchod Google Glass, do nového balíku evropských předpisů o ochraně dat jsme za Českou republiku navrhli zrušit slovo a definici pojmu „zpracovatel“. Předvíдали jsme, že vzhledem k novým technologiím bude vždycky hlavní hledat osobu odpovědnou za data. Než aby se dnes spousta expertů hádala, zda je uživatel Google Glass správcem, nebo zpracovatelem...

U toho španělského případu mě trochu mrzí, že se to zase svází po Googlu, aniž bylo přesněji zohledněno, jak přesně španělská veřejná správa prezentovala údaje o dotčené osobě. Google ale měl samozřejmě respektovat aktuální stav a plynutí času.

Tomáš Němeček: Ředitel Googlu Eric Schmidt dostal před časem otázku, čím se bude Google živit, až se nebude živit googlováním. Co si myslíte vy?

Josef Prokeš: Myslím, že googlování tady bude vždy. Ať už to slovo bude znamenat cokoli.

Tomáš Němeček: Tím vypršely dvě hodiny debaty. Děkuji vám za pozornost a děkuji, že jste přišli. Přeji vám hezký den a za dalších 120 let existence Lidových novin na shledanou.

OCHRANA OSOBNOSTI V INTERNETOVÉM VĚKU

Sborník textů z právnické konference na Fakultě sociálních studií MU v Brně

Vychází jako publikace č. 2 v Edici 120 let Lidových novin

Šéfredaktor: Dalibor Balšínek

Odpovědný redaktor: Tomáš Němeček

Art director: Helena Zahradecká

Produkce: Ilona Proboštová, Alan Stonawski

Jazyková redakce: Johana Breburdová, Igor Pejchal

Vydala: MAFRA, a. s., Karla Engliše 519/11, 150 00, Praha 5. Tel.: 225 067 111. Tisk: Carter / Reproplus, s. r. o.

Vydání první, červen 2013

www.120let.lidovky.cz

Hlavní partner 120. výročí LN

Partneři konference

